

ROMAN

No

15

SISU:

- Oevre Richter-Frich: Lutsiferi silm.
Pierre Loti: Rūwetus.
Orison Swett Marden: Rõõm.
Justus van Maurik: Miks rōugearmiline ei
tulnud.
Stephan Tõmõrkeny: Põhtimine.
Paul Busson: Kukk.
Ed. L. Wõhrmann: Kui ei ole . . .
Gara-Oghlu. Tatari rahvajutt.
Wilhelm Lobsien: Saare õpetaja.

TALLINN 1922
KIRJASTUS ARENG

Fl. H. Koolmees
Eesti Raamatukogu
Rahvataatogu

Teadmiseks.

Kuna „Romaani“ toimetusele hulk kirju tuleb, kus margi- maks korralikult tasutud pole, mille korraldamine tüli ja kulu sünnitab, teatab „Romaani“ talitus awalikult, et ta säära- seid kirju vastu ei võta.

„Romaani“ talitus.

H. Leoke — raamatukauplus ja kirjastusäri

Asut. 1891.

Wiljandis.

Asut. 1891.

Teatri-kirjanduse keskladu

Nimekirjad hinnata!

Address : Leoke — Wiljandi. Kõnetraat 66.

≡ Esitus Tallinna linna ja Harju maakonna jaoks: ≡

K.ü. „Areng“ — Tallinn, Niguliste tän. 16. Kõnetraat 12-53.

Wõrukaela päewaroomat

Kui olemas on wähe fähe linnu nokal,
nii olemas jaur wähe on ka fahel kofal:
kui feedab pudru kofk, saab jellest riisipuder,
kui adwokaat ja tohter, siis saab kriisipuder.

Et linnud lendawad ja lendas Saarna ki,
see loomulik, neil julg ju, mis neid wiib,
kuid arusaamatu, miks ühes Saarnaga
ka lendas metsa pigitanud — Piip...

Mistarwis jeda on weel teht,
et asutati Spordileht?
Sest spordileht nii eht, nii eht
on ju me wana „Päewaleht“.

„Mees on naise pea!“ nii ütles mihas mees.
„Siitwa“, wastas naine seisstes tema ees.
„Died minu pea, siis meeles pea ka:
teha woin mis tahes o ma peaga!“

Läitja Gestipärane
on me kunstimaja,
lätija omapärane
on ka arwustaja:
Enne jurma laikus, söim,
kirumiseanna
nendelt, kel on fäes woin
kõike lehte panna.
Pärast jurma — wainne jutt
nendelt, kel on woli,
ja ka wariseeri nutt:
Tubli mees ta oli!

Baha naine — alati walutaw hammas,
hea naine — waguji mäletaw lammas.

Bahane on Kohwiku Lii...
Kohwi fisse tilgutab — ptui! —
wana Lõnison talle jappi
ja seepärast farjub ta appi:
Amuljab, nägijab, midagi ma

pole teinud (ei waleta ta,
kui ma arwan wast juudid maha,
kelle ta laskis me warama taha),
aga waadake Lõnisoni,
tema on täis kui tulejooni,
igalpool ees ja igalpool taga
oma töö ja — tubinaga,
muudkui kohwifusse ei tule,
jelleks tal aega ja raha pole.
Uga et asunik päästeks maad oitma,
jelle eest walmis ta alati koftna.
Samuti usuõpetust
nõuab ta kui ilma lõpetust,
mida weel pole meil nähtud ette
ja mis siis ka peaks langema wette.
Nii muudkui waema ja waema peab,
ilma et jellest sul tuleks head.
Kohwi mairugi wõib ära
tema wali waidlusekära.
Uga kui ma weel ford min'istriks faan,
ustuge — küll ia siis kotti aan!
Töö — (mida näeb wist kohwifutool?) —
on ju — mehe monopool!

Sajab mihma, sajab rahet,
ka ministrid sajab — na!
Siigise ei tee ju wähet,
mis ja kes wõib sadada.

Sõimu sajab, wõimu sajab
erafonnameeste seas:
jonnijuttu meil nüüd ajab
igamees siin pikas reas.

Sajab kirumist ja walet,
sajab usuõpetus,
sajab hoope wõstu palet —
mil küll tuleb lõpetus?

Kahlemata siis, kui wähib
kuri keel ja tige juu,
wõi kui rahwas ise kähib.
Maha rainge see puu!

Kompvekiwabrik U. Brandmann'i

jõulufink

„Romaan'i“ lugejatele.

„Romaan'i“ talitust ja toimetust huvitab ju pikemat aega küsimus, millised lugemispalad „Romaan'i“ lugejatele seni kõige enam on meeldinud. Sama küsimuse vastu tundis huvi ka **šokolaadi- ja kompvekiwabrik U. Brandmann** (Tallinnas, Wälke Tartu maantee nr. 4), kes nüüd selles küsimuses selgusele jõudmiseks määras kolmest auhinnast koosneisw

jõulufingi „Romaan'i“ lugejatele:

- 1) 20 naela šokolaadikompvekke.
- 2) 15 naela šokolaadikompvekke.
- 3) 10 naela šokolaadikompvekke.

„Romaan'i“ toimetus palub nüüd kõiki lugejaid, saata kuni 1. detsembrini s. a. oma arwamise järgi kõige parema töö (romaani, novelli, luuletuse jne.) nimetus — mis on ilmunud „Romaan'is“ nr. nr. 1—15 — „Romaan'i“ toimetusele (Tallinn, Niguliste t. 16).

Kõige enam poolehoidjaid leidnud töö nimetajate wahel loositakse wälja šokolaadivabriku U. Brandmann'i jõulufink. Wõitjate nimed awaldatakse „Romaan'is“ nr. 18 (jõulunumbri).

Wäljalõiget ei nõuta!

Saateadress: „Romaan'i“ toimetus.

Tallinn, Niguliste tän. nr. 16.

ROMAAN

N° 15

Ilmuub igaks 1. ja 15. kuupäevaks.

1922

Lutsiferi film.

Norra kirjniku Devre Richter-Frich'i romaan.

3

„Jah“, vastas Burns, „aga muidu on ta väga valvas. Pariisis käis ta alati minu kannul.“

Brookton kehitas õlgu.

„Meie peame Teid tahes või tahtmata valivama, armas Burns, kui Teie enda meie asjadesse segate.“

„Noh, praegu on Teil peale minu veel teiji tüüliks ees“, ütles Burns rahulikult, „Teie perekonnas on ju palju surmajuhumisi. Kas ei ole see seal jee noormees, kes oma isa eest kätte maksab?“

Brookton silmitses salapolitseiniku teravasti. Ehis pöörsid ta filmad laiaõlalisele mehele, kes Burnsi kõrval istus.

„Kes see on?“ küsis ta.

Norralane tõusis üles.

„Minu nimi on Jonas Fjeld. Tunnen Teid väga hästi.“

Brookton noogutas pead. Surus juu finni ja tõmbas filmad pilulile, et teine ta filmade läiget ei näeks.

„Nii, Teie olete siis Jonas Fjeld“, ütles ta pikkamisi. „Teil pole siin lahe olla — eks? Leiata enda olevat lövi hammaste all?“

„Ei“, vastas Fjeld. „Minu arvates istub praegu liiga saatusse hammaste all.“

Brookton tahtis vastata, kuid nägi Maksi üles tõusvat ja ruumist wanfudes lahkuvat. Ja ilma jumalaga jätmata ruttas ta temale järele.

16.

Wanamees Sampsteadis.

Samal õhtupoolikul istus Sampsteadis üks pine wanamees ja rääkis oma koeraga. Wanamees nägi wälja õige auwääriline ja ta koer oli karmane daffikoer.

„Nabella lasjeb ennaft kaua oodata“, üt-

les mees. „Muidu ta harilikult nii hilja wälja ei lähe. Mis jina arwad, Winto?“

Koer awas laiast filmad, haigutas ja wirises — selge tõendus, et ta peremehega nõus oli.

Mees tõusis toolilt poolenisti püsti, ja nüüd langes turm õhtupäike läbi wiletja toa laeakna ta peale, mis enne warjus oli wibinud. Ja nüüd paistis, et ta nagu täis hirmjaid arme oli. Nina puudus, filmad olid sügawasje autu wajunud ja näht nende ümber walge, kõrwad ära lõigatud.

„Oled ja näljane, mu sõber?“ jättas mees.

Koer urises tasa, tõusis üles, läks ufse juure ja kuulas. Kui ta aga midagi ei kuulnud, tuli ta tagasi ja hakkas käppi lahkuma.

Tõtkis maheaeg. Ml tänawal mõirgasid autod ja kishendajid ajalehepoistid.

Mees noogutas pead.

„Kell on wististi juba wiis“, ütles ta. „Ega Nabella ometi midagi ei juhtunud? Muidu oli ta ifka täpipealne. Ah — ajad on halvad, Winto. Jumal on meist oma näo ära pöörnud.“

Koer silmitses peremeest ja urises.

„Mis aitab urisemine“, jättas mees.

„Meie oleme mõistetud suurele surnud waimijele. Oleme jurnud, kuid elame ometi. Autokraatia waremmed piirawad meid. Meie ije ägame rusude all ja ahmame õhku.“

Ta tahtis edasi kõneleeda, kuid koer oli üles tõusnud ja ufse juure läinud kus ta rõõmu pärast nuukfus.

Wäljast katasid kerged sammud.

Lähemal pilgul ilmus Nabella Duncan. Ruttu wani ta ufse oma taga finni ja keeras sukku. Ta näis ruttu tulnud olevat. Käsi jüdamel, najatas ta filmapilgu ufse juures

ja hingas jügewasti. Ta nägu oli jurnufahwatu ja filmad leeksiid — kas hirmus wõi wõidurõõmus?

Süis astus ta pimedä juure, kuna koer jaba liputas ja ennast tema wastu nühtis.

„Tulen hilja, isa“, ütles ta õrnasti, „ei saanud warem. Rahtlemata tahad süüa. See saab warsti. Tellisin sulle nurga pealt restoraniist heefsteaki“.

Neiu hääl kõlas rahulikult ja kindlasti, sellegipärast märkas wanamees, et midagi forrast ära oli.

„Mis sul on, Njabella?“, küsis ta furwalt. „Sa kardad midagi. Oli keegi sinu wastu paha?“

Mehe hääl kõlas õrnasti.

Neiu naeris.

„Oh ei, isa“, wastas ta. „Sa tead, mina oskai ennast kaitsta. Mul on julgust ja isjariistu. Aga, et ja küsid, siis teatan, mis mind sinni hoidis. Kui trammile tahtsin istuda, märkasin, et mul luuraja kannul oli. See oli üks poisike. Tunnen teda. Ta on Brooktoni kõige hoolikam käsilane, kes kui nark minule jälgib.“

Wanamees raputas kartwalt pead.

„Mina ei mõista, Njabella“, kurtis ta, „miks ja niisuguste keskel wiibid, olgugi, et sul omad kawad on. Sa musturtad oma käsi, oma hinge nendega läbi käies. Lõb nad maha, kui saad, aga hoiä neist eemale. . . . Ja see Brookton . . .“

„On neist üks parem“, ütles Njabella peaeagu walidalt. „Ja pealegi —“

Ta peatas äffi.

„Mis ja arwad?“ küsis wanamees peaeagu walidalt.

„Armastab ta mind. Veel eila palus ta mind enesele naiseks“.

Wanamees katkus püsti tõusta, wajus aga ägades tagasi.

„Mis ma pean kuulma!“ pomises ta otse wihjedes. „Kas sa ei tunne, kes oleb? Ei tea, kelle weri su joontes woolab? Rewolutsioon on meid küll põhja paisanud, aga kas me sinna peame jääma? Wjalorattad weerewad ei tea kuidas. Kes teab, mis veel tuleb. Meie peame jääma nendeks, kes oleme. Ja see hirmus Brookton —“

Njabella naeris tasa.

„Ma wihkan teda“, ütles ta lihtsalt. „Aga mulle on teda ja ta usaldust waja. Ja nüüd näib juba, nagu —“

Ukse pihta koputati.

Njabella awas. Koputaja oli üks poisike, sibe filma ees.

„Bidin selle korwi ära andma“, ütles ta kähjedes.

Njabella waatas korwi. See oli lõunajööt. Kuid ta oli tooja ühes filmas midagi märganud, mis ta käe korwi tühjendades wäriwema pani.

„Oled ja oma filmale wiga teinud?“ küsis ta.

„Jah, aga mul on rutt“, oli wastus.

Ütles ja läks.

Njabella tahtis teda peatada, kuid jättis jelle.

„Ta on liig kawal“, jojistas ta. „See on Brooktoni nuuskur. Nüüd ripub mu elu juuksekarwa küljes. . . . Moks on rääkinud. Koh, olgu siis mõtlus!“

Ja ta kattis lõunaklawu, kuna Ninto jaba liputas.

17.

Kallalefippumine.

Jonas Fjeld wiibis iseäralises helemuses. Ta oli otjustanud ije oma käe peal Brooktoni jälgida. See polnud kerge ülesanne, ja Londoni autod ei ole osawad leidmiseks. Juht oli teda juba paljudest kohwikustest ja tagatanamateest läbi wiinud. Moks oli teel ära kadunud, kuid Brooktoni kaardiwägi oli mitme kahtlase isiku wõrd suurdunud.

Ja nüüd olid nad jõudnud Kenningtoni, kus Brooktoni kolm meest ije wäike willa ees seisis. Fjeld istus ühes naabrinõllas puu taga ja ootas tulemaid asju.

Tänaw oli inimestest tühi ja wiletjasti walgustatud.

Sellegipärast kajasis Fjeldi kõrwu kaugeid meloodiad. Nüüd teadis ta, et mõni suur jündmus ta wene warsti käima pani.

Ta kuulis all tänawal samme — kiireid, nagu oleks keegi jooksnud.

Fjeld tõusis wähe püsti ja nägi umbes 50 meetri kauguselt üht noort naisterahwast laternast mööda ruttawat. Tal polnud aega järele mõelda, kas kolm waritjejat jeda daami ootajid wõi mitte, sest just samal pilgul, mil daam ta peidurkasti mööda libises, tormasid waritjejad talle äffi kallale.

Kuuldus ainus teraw karjatus, mis kohe kähjeweaks röginaks muutus. Nähtawasti oli daamile rätik üle pea wijatud, et ta kisenada ei saaks. Fjeld tõusis üles, jäi aga tahtmatult seisma. See pidi ebaharilik naisterahwas olema, kellele hulguised kallale olid kipunud. Silmapilgu paistis, nagu oleks terwe fogu laiati paisjatud. Kajas pauk ja kõlas wandesõna — ja mõne sekundiaga oli daam kallalefippujate käest lahti. Aga pea ümber wijatud rätik takistas teda wabalt liikumast. Rewolwer löödi tal käest ja hoop liikawotiga firutas ta pikali.

Nüüd ei püüdnud Hjeld enam paigal. Ta fargas üle aia, haaras korraga talle mehe kõrvalt kinni ja paiskas nad tänavale, kust nad ruttu jälle tõusid ja kaugele jooksid. Ka kolmas, kes revolvrifruulist nähtavasti haamatud, pani putku. Siis kuuldi kiireid sammaste astuvat — see oli politsei, kes pauku kuulnud.

Hjeldil polnud lusti politseiga tegemist teha. Ta mõttis minestanud naisterahva süle, kandis teda ja ootas kannatlikult, mis nüüd järgneks. Ja oli lõks, nagu ta oli arvanud. Kaks linnawahti jooksid mööda, kiskendades, mehkleid, ja kui midagi ei näinud, jõudsid otusele, et midagi polnud, ning lätsid ta poole.

Hjeld aga kummardas murelikult mehe neiu kohale, kes tema ees pööha all lamab. Kuid ta mure oli muidu. Sest neiu tõusis ruttu üles ja hakkas kufalt maskeerima, mis arvatavasti löögist wälutas.

„On piisut walu“, ütles ta ja Hjeld kuulis, et tal ilus kõlarikas hää oli. „Tohin ma Teid Teie julguse eest tänada?“ jätkas neiu peaaegu jahedalt. „Alga ma ei teagi, kes olete. Walgustus on siin Kenjingtonis wilets. Minus, mis näen, on, et olete suur ja tugew. Ei tea, kas tohin julgeda —“

„Mida?“

„Mis Te witeist naelast armate?“

Hjeld naeris.

„Misu oleks mulle armsam“, ütles ta. „Minu elukutse on noori daame päästa, kui nad üksi rändawad. Alga jätame selle. Mehed wõivad tagasi tulla. Kus Te elate?“

„Elan siin ses willas“, wastas neiu piisut fangelt.

„Noh,“ tähendas Hjeld, „siis on kõik korras. Kas lubate, et Teie sinna saadan? Siis tean, et julge wõite olla.“

„Mitte. Mina olen harjunud üksi toime jaama. Ja ei lase ennast enam nii kergesti üllatada. See ei ole esimene kord, mil hädaohust pääsen. . . Alga ma tahaksin Teid ometi tänada. Alma Teie abita oleksin nüüd oma waenlaste wõimu all. Tohin ma Teie nime teada saada?“

„Jonas Hjeld. Olen norralane ja ametipoolest arst. Sattusin Teie teele. Alasin taga meest, kes mististi Teid taga ajas. Siis järgnes kokkupõrge Teie ukse ees.“

Daam mõtles filmapilgu.

„Teie olete siis doktor Hjeld“, ütles ta siis. „Tunnan Teie nime ja tearusid. Minu õpetaja ja heategija, madam Curie, pidas Teist juurt lugu. Teie olete oma tegevusega palju inimestust ja wiha äratanud. Ütelge mul-

le, kas teate, kes selle kallalepippumise korraldas?“

„Jah.“

„Ja kes ta on?“

„Charles Brookton.“

Neiu kohkus.

„See pidi kord tulema“, pomises ta.

Siis andis ta Hjeldile äkilise impulsiga käe.

„Minu nimi on Isabella Duncan“, ütles ta. „Päewapiltnef Kenjingtonis. Usaldan Teid. Kas soowite minuga tassil teed juua? Wõi armastate wiina wõi soodat?“

„Peaaegu enam lugu noore, ilusa, targa daami seltsist“, ütles ta ja pani takulaterena põlema. Kui aga lambi walgus daami näole langes, jurid sõnad ta suhu. Ta peatas, nagu inimene, kes järele mõtleb, mis edasi teha.

„Mis Teil on?“ küsis neiu peaaegu aralt.

„Olen Teid fathlemata juba näinud.“

„Waevalt. Ei ole Teiega veel ial kokku juhtunud.“

„Nüüd tean“, jeletas Hjeld piffamisi. „See oli üks päewapilt ühe furnu taskus. Surnud mehe nimi oli Greyburn, ja daam olete Teie.“

18.

Buusfärt.

Sohos seisab kõrge wiiefordne maja, mis meele tuletab kitsale küljele seatud buusfärti. Lubi, mida ta juures tarwitatud, ei olnud nähtavasti küllalt hea, et maja ilusaks teha. Sest ta oli mustaks muutunud ja oli täis kollaseid plekke.

Ei tea, kas tuntud anarhist ja kurjategija Charles Brookton oleks selle maja enesele elumajaks walinud, ist et ta talle alati meele tuletaks jurma, millega ta tihti mänginud. Midagi romaaniliku, õudset äratas selle maja juures kõikide tähelepanu. Ka politsei pidas teda filmas, aga weel ei olnud siin „buusfärgis“ midagi juhtunud, mis politseile oleks põhjust annud wahelasegamiseks.

Kuid seal elas mitu kaitlast isikut. Ometi oli Brookton alati osanud oma tumedat tegevust udusse mässida, mida seadusemehed weel ei olnud lahutada suutnud. Ka wäike Mats elas seal teisel korral, aga weel keegi ei olnud tohtinud läbi waadata eesriietest, mille taga ta peitus.

Tänav oli inimestest tühi, kui Brookton Kenjingtonist luhtalainud kallalepippumisel taqssi tuli. Ta oli juures ärewuses. Gemalt oli ta oma meeste kaotamist näinud ja kofe taganenud, niipea kui politsei lähenes. Ta ei

olnud Sjeldi waheselegamiist märganud, aimas aga, et Sjabella ootamatult abi saanud.

Muudu alati külmalt asja peale waataw juht oli hullus rahutusel. Gambad lõgijesid ta juus, kui trepist üles läks. Wandesjonad aina lendasid ta juust.

Brookton oli jellest manööwriist palju oodanud. Armastus üsna neiu wastu oli aegamööda kõik ta tarkuse nahka pannud. Ja Maaksi sapised sõnad olid ta südamesse kahtluse äratanud, mille kohta ta nüüd igal tingimisel tahtis selgust muretseda.

Ta astus ruttu oma ülemisel korral seiswasse tuppä ja pani elektritule põlema. Nähtawasti oli seal piduliku koosoleku wastu valmistatud. Torevasti hõõsetatud tuba paljude pehmete waiwadega nägi wälja kui mõne daami tuba. Laud oli kaetud ja šampanjeriämbrid seifid walmsis.

Brookton seisis toas, nagu oleks ta ilusat korraldust tahtnud filmitseada. Ta filmad olid sügawad ja tumedad, kuna ta rinnust tume ohkamine tõusis. Ta ei olnud nende liigist, keda äpardus painutab. Terwe elu oli ta hädaohitudega mõeldnud. Kuid jelle üsiku, tugewa mehe rinnus oli üks nõrk koht. Ja selles wabises nool, mis ta walus warijema pani. Teda oli tabatud armastuses, ja nüüd kääris wiha ja kättemaksu kihwt ta soontes. Alkilihes wihahoos haaras ta ühe šampanjeripudeli ja wiskas selle maha. See läks kildudeks ja šampanjer wahutas maas.

See wihahoog näis teda pisut rahustawat. Ta wõjus toolile ja wahtis tufaselt oma ette. Siis tuli talle äkki mingijugune mõte. Kardetaw, luuraw ilme tekkis ta filmadesse. Ruttu tõusis ta üles, lahkus toast ja kobas pimedat koridori mööda, mis kitsas oli, edasi.

Ta jäi ühe madala ufse juure seisma ja koputas ettewaatlikult, wotas filmapilgu ja, kui keegi ei tulnud, koputas meesti, seekord hästi waljumini.

„Ta peab ju kodus olema“, pomises ta. „Maas peab alati sõna.“

Weel ikka ei tajanud jaladuslikus majas mingijugust heli.

Brookton sai kärjitus ja raputas linki. Nõjata. Waatas mõtmeantu. Keegi pidi toas wiibima, sest mõti oli seespool ees. See-da mõis selgesti näha.

Korraga käis taht paha aimdus läbi. Ta kustutas laterna, mõttis muuskraudad ja murdis ufse lahti. See oli wana ja ei teinud juurt kõnu.

Brookton seisis filmapilgu liikumatu. Waikus ja pimedus rõhujid teda. Ta teadis, et pimedas toas peitus jaladus. Hirm kippus

talle kallale. Midagi wahtis talle pimedusest wastu... Mis see oli?...

Brookton oli ufse tahtmatult pisut kõrwale liikunud. Nähtus, mida ta nägi, pani ta tarduma.

Seisest tejet tuba ja pimedust paistis talle mustalt tagajainalt selgesti filma searalifid rohkeaswioletid kontuurid. See oli ainult wari seinal, aga nägi wälja, nagu oleks ta mosworisje kaetud. Ja tuhmit hiiilgas mingijugune keha, mis tagajainast selgesti filma paistis. See oli ainult üks inimene, kes toolil istus. Aga Brookton nägi ehmatades, et mehe kahtistest filmamunadest wälja kiirgas sügaw, rohkeas leef.

Suur kurjategija, kelle närwid wi mõnefti õõsijest toast terastunud, hoigas jaladusliku õuduse ees, nagu see üegi kõige kangema sõdame wõib kofku tõmmata. Muuskraud kuffus tal käest. See kolm äratas ta. Wandesjoni pomijedes mõttis ta taskulaterna ja lastis walguise istujale langeda.

Nüüd oli, nagu oleks toast kõik jaladuslik kadunud. Toolil istus üks üsna harilik mees. Wäike Maas. Ta nägi wälja, nagu istuks ta ja mõtleks järele mõne kõrge filosoofillise küsimuse üle. Põrutamata wahtis ta kaugele mõteteilma. Ta filmad olid rahulksud — liig rahulikud. Ta oli probleemi lõpuni wälja mõelnud.

Ja probleem oli raske. See oli surm.

19.

Kardetaw naine.

„Teie olete siis doktor Sjeld“, ütles Sjabella Duncan mõteldes. „Olen Teist palju kuulnud. Ja mul oli juba aimdus, et kord Teiega kofku saan — olgu sõbrana, olgu maenlasena.“

Ta oli üles tõusnud, ja imestades filmitsees Sjeld ta uhket, puhtjoonelist kuju. Juuksed olid tal tänawal pisut feji läinud, üks waruruf lõhki kärjitatud, nri et ilus kääwarfs nähtawale tuli.

Kui ta pill Sjeldi tabas, nägi ta selles tuld. Ja ta aimas, et ses daamis mingijugune jaladus peitus. Neiu ümbrus kinnitas ta arwamiist. Elektriwalguse paistel ei olnud toal sugugi mitte päewapildikoja ilme. Ei leidunud seal ehteid, lillekampe ega patju. Kõik oli lihtne, ilus ja maitserikas. Wähesed pildid seinal olid maitsekalt walitud — määratud eriti tugewa walguisõnu tarwis. Ühes nurgas seisis madam Curie kuju mustast marmorist.

„Teie katjute minu kehwa korteri järele minu maitsest ja huwist aru saada“, ütles Sjalla

bella pijut naeratahes. „Misjugujele otjujele jöndsite?“

Fjeld noogutas töhijelt pead.

„Sherlok Holmesi kalduwusi mul ei ole“, ütles ta wähe aja pärast. „Conan Doyle muidugi kirjutas jost toast mitu lehekülge. Saladused luurawad igas murgas. Mina tean ainult jeda, et Teie olete haruldane naisterahwas, äkkit, tugeid daam — wõib olla heas, wõib olla pahas mõttes. Teis peitub midagi iifinfiitaolist. Aga mul pole jugugi lusti mõneminutilise tutwuse järele Teie hinge mõistatusti lahendamata hakata.“

„Miks ujute, et saladusi warjan?“

„Tean jeda“, wastas Fjeld ja lastus ettepoole. „Minasti jeda jost filmapilgust jaadik, mil Teie pilki nägin, mis jurnud Greyburni taskust leitud. See ei ole küll jugugi loogiline järeldus, aga minu instinkt on aastate jooftul nii harjunud, et harwa efsin. Ja nüüd jutustage mulle jündmuusi, et mul õigus on. Inimesed, kes Teile praegu kallale rippusid, ei tahtnud Teid riijuda. Neil oli midagi muud ees. Ja kuna ma jubuslikult kuulsin, kes jelle taga seisab, siis on asi jeda jaladuslikum. Teie tunnete Charles Brooktoni?“ küsis Fjeld rahulikult tonil.

„Kas ma teda tunnen? Ta on minu sõber, mu seltsimees — jah, mu austaja. Ei ole jellest weel kuigi palju aega mööda, kui ta mind siin jamas taas näijeks palus. . . . Wabandage, et Teiega oma kõige jalajamatest jaladustest nii awalikult räägin, aga mul on, nagu tunnefsin Teid wäga hästi. Teie elu ja teod ütlewad mulle, kes Teie olete: aus mees, kes iial ära ei anna naist, kes talle oma saladused awaldab. Ja kui Te mu ära annaksite —“

Ta ei lõpetanud ütlist, aga ta filmade kall, külm hilgus rääkis selget keelt.

Jonas Fjeld istus mõttes. Ta oli neiu pilgus midagi näinud, mida ta hästi tundis. Juba tihti oli ta jeda ilmet näinud. See oli peaaegu warjulik pilk, mis wistiasti filmaterade kokuühendamisel põhjened, ja mis see tähendas, jeda ta teadis. Selle noore neiu filmad kõnefsid tapmijest.

Ta pööbris kõrwale. Kui ta temale jälle otja waatas, punastas neiu ja naeratas.

Fjeld töuis kohmetult üles.

„Teie ütlete, et minu elu ja teguid tunnete. Wõimalik, et ma mõnikord ije enda olen ära annud, aga naisterahwast weel iialgi. Nüüd jaan ma Teie olewujest paremini aru. Teie olete meile, meestele, kardetaw kahes mõttes. Tõmbate meid külge, lükkate meid eemale — Teie esitate edewust ja kõrgemat kraadil, ja mina ei tahaks Charles Brookton olla.“

Neiu tegi, nagu ei oleks ta wiimast tähendusit kuulnud.

„Teie olete esimene inimene, kes mind edewuses iitidistab“, wastas ta töhijelt. „Aga Teie sõnades peitub terafene tõtt. Loodus on mulle mu joo hulgas koha määranud. Selle wastu olen eluajal protesteerinud. Ja ma tahan ütelda, et ma oma tahte, töö ja armamijewiiji poolest enam mees olen kui suurem osa meestest. Aga kes teab, ehk tuleb ford ka päew, kus minu loomu algupärasus wihast jagu jaab ja oma õigust nõrab.“

„Teie armate . . . ?“

Fjabella waatas talle kindlasti näkku.

„Ma ei ole weel iial nii ujaldawalt iie mehaga rääkinud“, ütles ta, „ja ma wihkan ije enmast jelle sobameesjuse pärast . . .“

Ta jäi wait. Paistis, nagu oleks tal sõna kõrisje finni jäänud.

„Aga ma olen ju palju aastaid nii hirmus äkkit“, puristas ta siis äkki. „Mul on palju sõpru, aga ei ihtegi sõpra. Soidjin naistest alati eemale. Peale madam Curie pole mind iiksti neist huwitanud. Mii jündis, et ju warajajest noorujest jaadik iiksti olin oma awahnusega, oma mõdmata tungiga teaduse järele ja oma — piirituma wihaga.“

Wiimajed sõnad tulid otje suijedes ta juust.

Fjeld noogutas pead.

„Arwajin juba, et midagi jellejarnast olemas on“, ütles ta pooltaja, nagu enesjele. „On Teile elus keegi wõi midagi peitumuse walmitatanud?“

„Ei“, wastas neiu. „Minu iiflikitud pettumujed ja allajäämijed pole mu meele peale mõjunud. Aga mu hinges elab iiks wana mälestus, mis minus iikka weel keeb ja käärib. See on mu sidamest kõik naiejliku pehmuse ära kõrwetanud, on mu kibedaks ja tugewaks teinud.“

„Ja kardetawaks“, jatkas Fjeld.

„Jah“, ütles Fjabella mõteldes. „Ma ujun, et Teil õigus on.“

20.

Mees ja naine.

Kõigi inimeste elus on tunde, mil koku kuulumus mehe ja naiej wahel mõjub kui kabe elektrielemendi iiberdamine. Jonas Fjeldil oli korraga haruldane tunne, et see ilus, noor neiu, kel puhtad näojooned ja terawad, hallid filmad, temaga jugulane oli. See neiu oli wõib olla juur kirjategija, aga jellejipärast naine, kes tegutjes tugewate, otjejooneliste impulside põhjal. Ja Fjeldil oli wastupanemata tung jeda karset jumalust kaelustada ja talle

fõrwa sojistada, et elu weel muud on kui wiha, kättemaks ja teadus.

Fjabella näis ta mõtteid mõistwat, jest ta tõusis ruttu üles ja nõrk puna lagunes ta fenale näole.

"Arwan, Teie peate lahutama, doktor Fjeld", ütles ta aukartust nõudwalt. "Kuid ärge jellepärast uskuge, et wäsinud olen. Mu sõbrad tulewad ja lähewad, millal ise tahawad, ja keegi ei julgeks jellepärast minu au teotada. Olen ju pool meest. Ja erootik on mulle igaw . . . Aga ma olen wäsinud ja piisut erutatud. Kas tohin Teid weel kord abi eest tänada?"

Ta andis kätt. See oli mehine, külm käepigistus.

Fjeld waatas talle otseti silma. Ta tundis haruldast poolehoidmusest jelle neuu vastu. Jah, see on jumalik Penthesilea, kes Achillesega tahtis maelda.

"Minge", ütles neuu kähiseval häälel, "minge!"

Jonas Fjeld mõttis kübara.

"Glage hästi", ütles ta rahulikult. "Tänan Teid lahkuse eest. Miisugust neiu pole ma weel iial enne näinud. Teist woolawad otsetui walgustiired wälja . . ."

Naeratades waatas Fjabella üles.

"Walgus on minu eriteadus", ütles ta. "Olen wiiskateadlane. Ja tuhanded kiired, mis õhus wiibivad, on mu sõbrad. Wahest peituvad nad siis minuski."

"Mõistan, olete ju madam Curie õpilane."

"Ja armastan teda. Ta on tark, selge ja teraw. Tal oli mehe peaaegu ja naise igatus."

"Soomiisjin, et Teie oleksite nagu tema", ütles Fjeld. "Ja soomiisjin, et meie tundeid nii ei walwabaks. Kui ekfin, siis palun andeks. Aga jeda ma praegu tunnen. Walwake oma elu üle. Nägemiseni!"

Ta suudles neuu kätt, ja jälle tundis ta elektrilist lööki. Siis lahkus ta ruttu toast.

Fjabella waatas talle imelikult naeratades järele. Ta huuled wabisesid, nagu oleksid nad otstinud mõnda sõna, nagu oleks ta lahtujat tahtnud tagasi kufjuda. Aga ta ei teinud jeda. Ta jäi seisma ja waatas lahtujale järele.

Siis hakkas ta riidest lahti wõtma, wiiskas kõi seljast ära ja läks paljalt wannituppa, et äremust piisut jahendada, mitte tähele pannes sinitseid plekke, mis ta käemarred ja õlad wõideldes olid saanud.

Rinnisilmil strutas ta ja lastis külmal weel oma toredat, walget keha kufjutada. Ja rahunes. Ah, temagi oli nõrk naine, nagu teisedki. Nagu plika oli ta seisnud jelle mehe ees. Nii kaugele oli asi läinud Fjabella Duncaniga! . . .

Ruttu tõusis ta üles ja naeris. See oli wali, külm naer.

Seda armas ta mees, kes, rewolwer käes, wannitoa ufje taga seisis ja leekiwail filmil wee julinat kuulab.

"Kui ilus peab ta olema", sojistab ta. "Kui walge ta nahk! . . ."

Ta kobas käsinaua järele, kuid katkestas jelle katse.

"Kas ma tõesti ekfin?" küsis ta eneselt ikka jälle uuesti. "On see tõesti wõimalik, et ta meid kõiki pettis? Kas oli waejel Maksi õigus, kui tõendas, et Fjabella inimeste peale jahti peab? Oli tema see, kes Maksi surmas? Ja wõib olla teisedki? Siis on järg nüüd minu käes. Aga see ei pea tal õnnestuma . . ."

Nüüd teadis ta ka, kuidas Fjabellaga lugu oli. Kui ta armastatud naisele tahtis kallale lippuda, Maksi jurmast tabatuna, oli ta midagi leidnud, mis ta wiiale uut toitu andis . . . Fjabella armastas jeda Jonas Fjelbi. Brookton oli rebelil seisnud afra taga ja oli näinud pilku, mis Fjabella filmist doktorile langenud. Miisugust pilku ei olnud ta iial enne näinud ja see wihasab teda. Ta oleks ju wõinud mineja aias jurnuks pista, aga tema aeg tuli kord ka.

Jälle kobas ta linli ja jälle wiimitas ta. Ja ta wiha kaswas.

Ta kumardas ja waatas läbi wõtmeaugu. Hämawas walgujes nägi ta neuu imeilusaid jalgu.

Charles Brookton oigas.

Ei, see neuu ei pidanud iial kellegi teise omaks saama. Seda tõotas ta.

Ta tõstis rewolwri üles, wõttis ufjelingist finni ja wajutas jelle maha.

Üks oli lufus.

21.

Surnu juures.

Jonas Fjeld sammus Kensingtonist kesklinna. Oli udune õhtu; õhk oli hea ja jaha. Ta läks pikkamisi, et ta tunded wõiksid selgida. Mida walgemaks tänawad läksid, jeda wähem oli ta enesega rahul. Ta oli talitanud, nagu jole algaja, oli kuulunud näkimeitste laulu.

Aga sellegipärast ei suutnud ta nüüdki weel jelle ufje neuu mõju alt wabaneda. Wende wahel oli lõõnud lõftele tuli, mida raske oli kufjutada. Aga ta tundis oma kohust, ja Fjabella ei olnud ta neuu, kes esimesele wastutulijale andus.

Ukifjelt pidi ta Charles Brooktoni peale mõtlema. Burns oli talle jellest julgest, ettewaatlikust kurjategijast rääkinud. Wististi ei jätanud ta katseid, neiu onn wõrku meelitada. Mis mõte wõis tal jelle juures olla?

Ta jäi laterna juure seisma ja wõttis tas-

furaamatu, kuhu ta Brooktoni aadressi oli üles tähendanud. Asi oli hea. Ta wiibis üsna Soho ligidal. Tänamale jõudes, kus Brookton elas, jäi ta investades seisma. Ühe juure maja ette jooksid inimesed kokku. Fjeld waatas majanumbrit. Tõsi — see oligi Brooktoni eluforter.

Nähtavasti oli seal midagi tõsi jündinud. Kõik rääkisid üksiteisega taha, tumedalt.

Parajasti, kui Fjeld sinna jõudis, tuli majast üks linnawaht wälja.

„Kes mõiks teist ruttu arsti tuua?“ küsis ta. „Majas telefon ei ole.“

Fjeld tungis murrust läbi.

„Mina olen arst“, ütles ta, „mis on?“

Linnawaht silmitses teda uuriwalt, aga Fjeld jatkas: „Si mahta aega wiita. Näidake teed!“

Linnawaht pomises midagi. Need mehed jallwad autoriteeditooni ainult oma juures. Aga asi ei annud aega. Ülewal majas oli jurnu wõli jurija, kes õige iheawalik wälja nägi.

Ja nii jündis, et Jonas Fjeld jama õudset pilti jai näha, mis Brooktoni oli lödijema pannud.

Seal istus wäike Maas ja läitis pimedas — jama rohelaswioletist kui enne, mil teda Brookton waatas. Tuli pandi põlema ja jee-ga kadus kõik saladuslikkus — järele jäi ainult jurnukahwatu mees wäsinud filmadega ja rip-puwa lõuaga.

Fjeld astus ta juure. Minus pill näole ütles talle, kuidas siin lugur oli.

„Siin pole enam midagi teha“, jeletas ta. „See mees on juba mitu tundi jurnud.“

Üksehoidja astus kahwatult Fjeldi juure.

„On ta — tapetud?“ küsis ta.

Fjeld kehitas õlgu.

„Si tea“, wastas ta. „Wõimalik, et ta kihwti jai. Aga tundemärgid on jama, mis jüdamerabandujegi juures. Tuleb politsei kutsuda ja jurnuteha lahti lõigata.“

Üksehoidja tahtis lahtuda.

„Swomitjin, et Brookton kodus oleks“, ütles ta. „Sest temal on telefon. Aga ta läks tunni aja eest wälja. Tema oli ta Maasi parem sõber . . . Lääsin siit juhuslikult mööda, üks oli poollahsti, ja et sealt imelik kuma paistis, läkjin tupp.“

Wanamees ei jaksanud edaji rääkida. Nähtus oli tema peale õudset mõju awaldanud. Minult juure waewaga komberdas ta ukse juure.

Linnawaht ja Fjeld jäid kahetseji.

„Teie peate Scotland Yardi kohe teatama“, ütles Fjeld. „Nähtavasti on siin kuritöö jündinud. Minge ruttu, mina walmian siin jeni.“

Jälle tabas teda linnawahti filmist kahtlew pill, kuid peagi jõudis ta otsejuele, et siin midagi

paha ei jünni. Ta läks ja Fjeld pani ukse tema taga kinni.

Siis ootas ta mõne minuti, kuni linnawahti jannud trepil kustusid, kustutas siis elektritule ja silmitses kõige juurena huwiga imelikku mosworihelki, mis jurnust wälja kiirgas. Aga see ei olnud puhas, roheline mosworiwärm, waid mõjus enam opaalkaadi wioletifarwa joontega.

Kõige imelikum kõigest oli, et need kiired jama jelgesti tulid riiekest kui ka kehast. Minult wähe wahet tegi metall, mis jurnu küljes, lipjündel, taskufell, kuldpliats ja paar metall-raha tegid nagu augud jellesse wärwimängu. Näis, nagu oleksid kõik need kiired elanud. Nad mängisid nagu keeled, kiirgasid nagu wirmalised sügawas õhkaewas, wubisid nagu tuhat wäikest tulekeeki nõrgalt wahelduwates wärwilianssides.

Fjeld jäi mõttesse. Siin jeisis ta ühe uue-aja ime ees. — Oli ju olemas haruldajelt kiirgawaid loomi, aga et ka jurnud inimene kiirgaks, jeda ta weel ei teadnud.

Siis mõttis ta tule jälle üles ja waatas ringi. Tuba oli ülilihne, aga maitserikkalt jisse jeatud. Surnul oli nähtavasti maitset ja korvaarmastust olnud. Midagi polnud, mis oleks ekitanud. Jga asi jeisis oma kohal.

Fjeld astus laua juure. Wapp oli lahti ja jelle peal jeisis alustatud kiri. Surnu ei olnud jeda nähtavasti jaksanud lõpetada. Põrandal olem julepea oli ta käest nähtavasti maha kukkunud. Siis oli ta tooli juure rutanud ja sinna jurnud.

Pill kirjale ajas Fjeldi filmad juureks. Ta luges jelle kaswawa huwiga läbi, ja pistis kirja siis taskusse.

Siis jatkas ta läbiwaatamist. Laualaekad olid lukus, aga Fjeld tegi nad mängides lahti. Seal oli hulk kirju, arweid ja sigarette. Ühes laekas oli apteek: wopium, natron ja aspiriin, aga kihwt puudus. Peale jelle weel rewolwer ja päewapildiaparaat. Wäike kodak. Arw tagaküljel näitas, et jellega neli üleswõtet tehtud. Jma mõtlemata rullis Fjeld ülejäanud lahti, mõttis rulli wälja ja pistis taskusse.

Siis awas ta alumise laeka.

Selles oli üksainus asi: taskurätik.

Fjeld silmitses jeda investades. See oli nähtavasti wana, aga raskest jiidist. Nurgas oli tal monogram: juur M, mille kohal wärs-tikroon jeisis.

22.

Supelmannis.

Wahetajal jeisis erutatud Brookton, rewolwer käes, Jhabella Duncani wannitoa lukus ukse taga, mida ta asjatult oli katsumud awada.

Viinlik seisuford noorele, karstsele neiule, kes mantli järele kahmas.

Brookton katjus uft lahti murda. Kuid üks oli hammepuust, mida võimalik oli ainult kindla kava järele lõhkuda. Ja kuna Brookton ojav mees oli, siis polnud kahklust, et ta jisse pääses. Paari minuti pärast prahmatas üks lahti.

Silmapiilgu mõttes Brookton veel järele. Armaastajad mõtlewad wahetewahel veel ifka. Kuid ainult mõne filmapiilgu. Kuid need olid tähtjad. Sest kui Brookton, wahj juu ääres, wannituppa tormas, oli see tühi.

Käsi tõstetud revolwriga wajus ja Brooktoni wahased filmad omašid peaaegu lollu ilme. See on harilik lugu lõwiga, kes möbda hüpanud.

Kuhu paganasje oli Jjabella jäänud?

Seal seisis aken seest kinni, seal filedad seinad, ilma waheta, kust oleks wõinud wälja jaada — seal jupelwanni põwanda jees. Müüd märkas Brookton, et west wannist wälja jooksnud ja jelle üks külg liitatawaks ufjets oli tehtud. See oli lahti.

Ei olnud enam waja küsida, kuhu Jjabella jäänud. Praktiline noor daam oli oma wannitoa oma laboratooriumiga ühendanud, arwatawasti füüsiliste eksperimentide otstarbel.

Brookton pani revolwri taskusse ja ohtas fergendatult. Ta teadis müüd, et Jjabella Duncan seeford hädaohust oli pääsnud. Ta kuulis ühtlasi telefoni helijemist: hea, ta kõlitas politseisse.

Brookton oli jälle rahulikult jäänud. Ta nägi wälja nagu mees, kes õnnelik oli, et õnnetuselt pääses. Ilma ruttamata läks ta ateljeesse. Seal seisatas ta ja kuulatas. Seal seisid ta Jjabella jukad ja kõik teised asjad, mis waije keha filitawad.

Ta jüda läks joojaks.

"Jjabella!" hüüdis ta.

Teisel seinal awati wäike uks ja Brookton nägi jelle awauses noore neuu marmorahwatu nägu.

"Mii oled ja siis jälle mõistuse pähe jäänud", ütles neuu. "Mis jul õieti on? Miks kihutad ja mind taga, revolwer käes, nagu metslooma? On see mõni armastuse uus wiis wõi midagi muud?"

Brooktoni wäiksed jaagarifilmad omandasid luurawa, pistwa ilme, aga waeratus jäi ta huultele.

"Ei tea, mis mul oli", ütles ta wõetud wäsimusega. "Tahtsin sind ainult pisut hirmutada. Meie, mehed, oleme ju nii jõledad. Wahest uskusin — jah, Jumal teab, mis uskusin . . . Kas wõid mulle andeks anda?"

"Sellest räägime mõni teine furd", wastas

neiu rahulikult. "Müüd on küll kõige parem, et lohkud. Wõiksid müidu veel furd niifugusse tuju fattuda. Brooktonile ei kõlba revolwriga taga ajada neidu, kes jupelwannis wiidib. Tõesti — meeste armastus ilmub õiga fentšakal kombel."

Brookton waeris. Aga ta waerus peitus midagi, mis noore neuu wärijema pani. Ta kobas juhe järele, mis juure reflektori juure wiis ja Mašfi kehasse jurmatwad kiired faatnud. Kuid siis peatas ta.

Ja Brookton läks pikkamisi ufse juure.

"Eha hästi, Jjabella", ütles ta. "Räägime jellest päewal. Kas kufjusid politsei?"

"Ei", wastas neuu pärast lühikest mõtlemist. "Näib ju, et enam abi tarwis ei ole."

Brookton jäi seisma, käpi ufkelingil.

"Tahkun ma kui sinu sõber?" küsis ta.

"Kuidas tahad", wastas neuu. "Aga hoiu emast tulewikus. Sa olid mulle armas, Charles, jeda ja tead. Sinuga on aši teistjuguine kui teistega. Sinu hinges peitub toon, mis mõnikord jüdamesse läheb. Sina ei ole harilik kurjategija, ei ole mitte ainult tubli fäsitööline kõšijes tegewuses "elu ja jurma peal" — jellepärast olid mulle armas ja jellepärast — hoidsin ma sind!"

"Hoidsid mind? Mis see tähendab?"

Jjabella ei wastanud kohe.

"Ah", ütles ta wiimaks kõrwale põigates, "hoidsin sind mõnegi pettumuse ja veel pahema cest. Oletsin ma edew —"

"Ara tee niipalju sõnu", hüüdis Brookton. "Tulewikus wõitleme. Mina sind omale tahates. Sestfaadit kui ma ju walget ihu nägin..."

"Suur!" hüüdis neuu ja ta hääf kajas wiha pärast koledeft. "Mine! Wõi ma pimestan ju roojajed filmad igawestil!"

"Lähen juba", ütles Brookton rahulikult, "aga ma lähen, jüdames pilt, mida ma unustada ei jüuda . . ."

Ja ta wankus wälja. Ta läks nagu pime ja urises iiri wõwlopm, kes kinnifilmil und näeb walgest antiloopest kõrbes."

Jjabella aga pani kõik ufjed hoolega luffu ja läks magama. Weel kawa lastis ta lambi põleba. Ta ei juutnud lahti jaada ifeawalifust, luurawast hirmust, ufki olla ja naine olla. Etmest forda tundis ta ufkindust. Do, ta oletas pidanud Brooktonigi langetama ja ta teiste firtewarjude juure faatma. Aga jeda ei olnud ta juutnud. Mis oli teda jelle juures ta fistanud? Oli see olnud demas ja ta filmis leekiw armastus?

Eiis kustutas Jjabella tule. Kuid veel foidukuma leidis ta awafilmil.

(Järgneb.)

Rüwetus.

Prantsuse kirjaniku Pierre Loti jutustus.

„Hauakaewaja on all aias ja lasjab herra komandandile ütelda, et hauad walmis olla!“

Röömsja Gaskoni aktjendiga annab selle teate ühel ilusal, kewadehommikul üks üsna noor meremees wärste, röömsja häälega.

Imeilus maihommik kiirgab Baskimaa kohal. Ja nii palju noort, uut elu on igale poole wälja walatud, nii palju röömu heliseb õhus, nii palju ülestõusawat mahla paneb taimed paisuma, et surm mittewõimalikuks unistuseks jääb! . . . Kuid lilledes särawa aia wärawa ees seisab wauk, hauakaewaja oma mullaste kättega . . .

Jutt on paarist waejest, noorest Bretooni madrujest umbes kahesümne-aastastest poisest, kes palju aasta eest Widassjoa merelähes uppumisejurma leidnud ja täna hauast wälja laematakse. Surnuwaed kus nad puhkajid, on tükiks jäänud, täis saanud, nüüd peab neid nende rahus ehitama ja mujale wiima. Selle laewa meeskond, mida mina praegu juhatan, on nende jaoks igaweseks ajaks omandanud tüki maad, kuhu nad nüüd wagaalt kõik kofku maetakse. Na, et nende omaksed kõik kaugel wiitawad, siis on minu illesanne nüüd seda ümbermatmist toimetada.

Hauad on lahti kaewatud, sellepärast on aeg sinna minna. Ja ma lähen wanale hauakaewajale järele teel, mida lilled piirawad ja mis surnuajale wiib.

Widassjoa kaldalt kõraelt mäelt waatab surnuwaed alla merele, suurtesse, hiilgawatesse süngawustesse ja mögestikule, mis sel tunnil kõigis sinitoonides sirawad, kõige õrnemast, läbi-paistwamast weesinast kuni kõige intensiivsemant indiigoni. Imemähe õhk on täis liivate ja tiirpuude lõhna.

Ja surnuwaed on kaetud lilledega; teda mõiks nimetada iluajaks, kus kõik külluses õitseb; walged liiliad, lilled, nagu möödnud aegadest jia seisma jäänud, sirutawad oma pifad warred üle haudade üles; nelgid laiutawad endid nagu kudunud waibad, kewadelilled tekitawad suuri pärgi, eriti Benqaalia roose on imesamismäärt külluses. Koniwad roosid ja kimp-roosid waistawad nõiduwalt filma kauguste wioletist.

Lõunamaa lehekuu on sellele kohale wälja puistanud imetäieliku ehte ja ifegi lõunamaa kohta on tänane päew haruldane ilus. Selle päew ja waifne, soe, ilma et rõhum oleks, pea-

aegu tuuletu, ainult kerge eluõhmbunud õhk, mis tajafesi mööda woolab . . .

Ja kui tihti ta oled ja ennast jellest kewadenõidusest peita lasjnud, peita lasjed ennast ifka jälle uuesti kuni hilisemani raugaeani. Juimene andub mingijugusele heale olemisele, mingijugusele seesmisele elujoowastusele, millel ei näi lõppu olewatki, niisama wähe kui walgujel, mis jelle hommiku kohal sirab, lõp-mata, hiilgawalt ja õrnalt . . .

* * *

Hauad on lahti kaewatud kuni lõdunenud firstukaanteni; seal aga on peatatud, käsu järele, mis minu antud; kaaned awatakse alles minu juuresolekul.

Tahan algust teha Dyon Gaeo'ga, kelle nimi ühes tähendusega „Ratskümmend aastat wana“, walgete lähtedega seisab wäiksel, mustal puuristil, mis ümber kukkunud ja lillede wahel lebab.

Wana hauakaewaja läheb hauda ja kaob peaaegu täiesti wärskelt kaewatud hana seinete wahele. Teine mees, tema abiline, jääb üles, hauaääre ligidale, terawasti tähele pannes, mis all hauas sünnib.

Õsimene lõök kõblasjega firstu jalutisise, ja lauad annawad järele ja pudenewad; ja ilmuwad keset raswast maad, mis imbruses olewast mustem, kujutumad jäänused maifest kehast. Hauakaewaja tõmbab wälja midagi pikka, musta: jala, mis põlwest murdub ja temale kätte jääb.

„Näe,“ ütleb ta ülewal seiswale mehele, „on juba wäga lõdunenud, peab tükkkaupa wälja wõtma; mine ruttu koju ja too korb“.

Ja sitgawale töö kohale kummardades, jagab ta sõrmega, tõmbab ühe warba teise järele wälja ja paneb hunikuse nagu kondimängu juures.

„Si uskunud, et nad ju nii ruttu lõdunewad“, jatkas ta; „aga siin ääres lõdunewad nad ifka rutemini“.

Ja tõepoolest on hauas waevalt weel muud olemas, kui kondid, mis weel waevalt koos on.

Maipäike kastub hawa põhjani; jama röömjalt, kui ta lillefarikatesse kastub; ta paisab alla neile ammumaetud asjadele, mida ainult pimedusest piiratuna ette kujutatakse, ja meile peaaegu otse imesbame, kui neid heleda walguje

käes täitsa liikumatult näeme. Dodatud õud on juba vähenenud; nad lähewad, need wiletjad asjad, nii wähe lahku mullast, mis nende kõrwal ja millest roosid oma elu armuawad...

Nüüd on pajukorw kohale jõudnud ja kondid ajetatasse temasse. Hauakaewaja teeb seda metoodilikult, jalgade juurest aegamööda pea juure nihkudes. Jalakondid on kõik käes; kõik warbad hoollega üle loetud; nüüd awab ta juuremad puusaluud, mis täis lugemata juurekeste ja nagu peene walge wõrgu sisse on mäsitud.

Ta astub edasi ja nüüd tuleb kõige õudsem, rind: alles weel punakate kiljelunde wahelt tuleb wälja ussikeste ja musta mädaniku segu. Ja meist kõigist läbi läib, naerwast päiksest ja petlikust lilleilust hoolimata, õuduse ja jälkuse wäriin, ja isegi wana rauk hauas ajab enda wiimistades plüsti.

Uga ta teeb koha otse, ühendab käed ruhmikult ja tühendab sellega rinnakogu lusikaga. Nieti on tal õigus; kõik see on kahjutu aine, mis sügawamrad puujuuri toidab, ise juba peaaegu huumuseks saanud ja ligemal ajal juba juba isegi roosijuurtesse ulatab.

Ja uuesti kaob õud, seekord lõpulikult; hirm ja maskitus omawad koha teatud tõsisele alistumisele, ja mulle näib, tarbekorral julgefin isegi puudutada neid maieid jäänuseid, kui sellega tarmis oleks täita mõnda waga kohust wõi mõnda kultuuriliku wõjadust. See mõjub peaaegu otse lepitawalt, kui heleda päikse käes niimoodi uuritakse maa-aluste muudatuste müsteeriumi ja nähtakse, et see „midagi muud“ ei ole, kui et furnukeha juba kolme wõi nelja aasta pärast kõik inimliku kaotab ja lilemulla ning kiwide jugulaseks saab. Ja wimene saab aru suurte mõtlejate, nagu Alphonse Karri, wiimsest tahtmisest: maetud saada õige õhukeste laudade wahel, et seda kiiremini jälle muutada mullaks.

Korw täitub üha enam; ka järgi ja kaelarätku tuntawad jätised, mis weel päris terwed, on sinna wisatud.

Nüüd wisab mees sinna weel üksi puujätki.

Ja nüüd küsin temalt:

„Mistartwis see?“

„D“, wastab ta, „waadake, see tuleb temast, on tema ussidega kaetud.“

Ja ta pöörab laua ümber ning näitab mulle selle all huniku tõuke, mis tema kiljes leepuwad.

Päike tõuseb kõrgemale ja järab sügamsini- ses aemas.

Reikpäew läheneb rahulikult hülgujale.

Maapinnast woolab mündi ja teiste kangete taimede lõhn, mis kuni õhtuni kõigi lille-

de lõhna üle siin walitseb, olgu need roosid, nelgid, lewloid wõi muud. Õht on täis kudet nagu täis lõpmata rõõmu; elu sirutab wälja oma tuhast jõudu; jälleüündinu naeratab imetaolilikult igal pool.

All kauguses kattub wirmendaw merepind lugemata wäikeste walgete purjedega; terme laewastik Fontarabie kalamehi, kes rõõmsasti wälja sõidawad merele, kergest tuulest liikatud.

Miamiüiril liikitawad priske, naerwad lapsed, waadates, mis meie teeme, ja minu kõrwal waatawad kaks ilusat neitut, pea Waski rätikuga kaetud, rahulikult täidetud korwi.

Wana hauakaewaja jorib sõrmega edasi.

„Do“, hüüab ta, „näete nüüd, kas ei ole õige, kui üteldakse, et kõik ühele küljele langewad, pea pahemal pool! Siin on pea ja waadake, kuhupoole ta on wajunud! O, need hambad, kui walged nad on! Just kui piim!“

Ja mõtab furnupealuu kätte, tõstab ta hauast wälja — see on on mulda täis ja punakas.

„Ei, waadake ometi neid hambaid! Du need aga ilusad! Tõsi, olid ju ka ilusad noored poisid!“

Siis pöörab ta ilusate neidude poole, kes uudishimulikult ja mitte jugugi palweltsikult jealjuures seisawad, ja jatkab:

„Tean enam kui üht neitut, kes nende surmapäewal nuttis, uskuge mind! Ja nende matusepäewal, waadake, mäletan seda, nagu oleks see olnud alles eile, wean kihla, oli enam kui kolmjada inimest siin koos! . . . Ahha, siin on nüüd juuksed: waadake neid kord!“

Ja nende sõnadega paneb ta kondihunikule midagi kergelt, segast, mis wälja näewad nagu walfjad takud.

Hauakaldale ajetatud korw on wahel ajal liig täis saanud; üks osa mustast tõdust pudeneb lahki ja kukub wana hauakaewaja peale tagasi — tema kaela peale, tema lahkiise särki sisse.

„D“, ütleb ta, kõigest hoolimata pisut ehmunult. Ja raputab ennast:

„Parem oleks olnud, kui ta mulle elujalt oleks kaela langenud . . . noh, ega see mind weel ei tapa, usun!“

Tõb käib edasi:

Õhimesed kolm on juba liikkaupa wälja mõetud. Oleme neljanda juures, Jean Regoz, alamtüürimees. Tema reie kiljest, sealt, kus harilikult püksitasku seisab, leiab hauakaewaja wäikse musta asja, mis ta minu jalgade ette maha paneb: nahke rahakoti mehallist raudadega. See furnukeha weeretati alles kaheksa päewa hiljem kohale ja kahtlemata ei mõetudki tal riideid enam seljast ära.

Sajen koti awada.

Selles on mitmed hõberahad, Hispaania

vahad, siis meremehe ülikonna nõõbid ühes nõelaga — nõõpide külgeõblemiseks.

Maene pois, ta oli wististi korralik, hoolikas mees, kes oma madrukeülikonna alati hästi korras hoidis . . .

Säh, andke talle ta rahakott ja nõel kaasa. Pandagu ta ühes teiste jäätistega korwi! Minult ta hõberahad jätame enestele: kes teab, temal ehk on wana ema, kellele see pärandus leiba annab.

Kui nüüd korw wiimast korda täidetud, lahkun ma tühjade haudade juurest, et temale järele minna, kui ta teid möõda, mida puud palistawad, edasi kantakse. Wärske õhk on ühtlasi palaw ja kerge, linnu laul ja mesilaste sumin täidab teda. Tõesti ma ei ole näinud ilusamat päewa, paremat ilma ja magusamat, petlikkude lootustega täidetud kewadepäewa!

Ja minu südame täidab inetakalik rahu, leppimine surma koledujega; kaob õud surruaegade eest ja kiire kõõdunemise eest mulla all, kuhu taimejuured armsasti alla tungiwad, et seal kõike muuta . . .

Nüüd on haud walmis, mis neid kõiki peab endasje mahutama. Gaua põhjas suur kast, walgest puust, milles juba teiste jäänused seisawad ja kuhu nüüd ka nelja korwi kandam kallatakse.

Kuid nüüd, mil ma silmitjen seda punaste kontide, riiderabalate, musta jodi ja usside kogu, mis kord wälja tegid neli noortmeest — nüüd kaotan kõik hingerahu . . . Punakad kuulid — pealuud — paistawad muu segu seesilma, ühe pea seal, kus teisel jalad jne., kõik naeru- ja nutuwäärt korratuuses.

Täis rahutust küsin eneselt, kas meie wahest wagas kawatjuuses ei ole toimetanud riitewust . . . O, jätke surruvad rahule, sinna, kuhu nad kord juba maetud! Urge awage enam nende haudu ega sorige nende luid! . . .

Hommikumaalased muudawad parem oma elukohad surruaegadeks, kui et nad surruaeda riiwetawad; ennem teewad nad suure kõweruse, kui et oma surruute rahu eljitatwad . . . Kui kaugel oleme alles wagaft aukartilikkusest! . . .

Rõõm

Ameeriku kirjanik Orison Swett Marden.

*Ma kuulan mesilaste suminat
ja karjakella kaunist kuminat,
ning minu rinda wajub wagusalt
see armas rõõmuheli magusalt.
Need hääled mulle rinda kajawad,
sealt muremõtted wälja ajawad.*

*Ma kuulan suwetuule sahinat
ja lilleõite tasast kahinat;
ma waatan ilu sündi, hukkumist
ja õielehekeste kukkumist.
Mu mõtted tasa tõuswad, sajawad,
ka nemad waikist rahu wajawad.*

*Ma pikutan maas murumätta naal
ja minu kohal sirab taewasaal,
ja mõte walgub läbi minu peast:
See õnnelik on sadandete seast,
kes, unustades ilmas kõike muud,
näeb töös ja rõõmus elu möõdupuud.*

Miks rõugearmiline ei tulnud.

Hollandi kirjaniku Justus van Maurici jutustus.

Mitu päeva ei olnud ta enam kõrtsis olnud; ta jeltšimehed, Hein, piff Toon, lõbus Arie ja janune Klaas, olid teda iga õhtu oodanud, kaardid käes, aga ta ei tulnud ja nad ei mõistnud miks.

Nii istusid nad jelgi õhtul koos ja tahtsid uuesti mängu alustada, kui kõrtsimees kees alt kõrtsitoast trepist üles tuli.

„Noh — mis Te tahate?“ hüüdis Arie talle, kui kõrtsimehe weskseid silmi nägi oma peal wilbiwat.

„Kas ta weel ifta ei ole tulnud?“ küsis jee.

„Kees?“

„Rõugearmiline; juba kaks nädalat pole teda enam näha olnud. Kus võib ta küll olla?“

„Pogris ta ei ole, jeda teakšime“, ütles piff Toon.

„Tont, kus ta on?“ küsis Hein ja jügas kaardiga nina.

„Wiguritest on ta wäjinud, niipalju kui mina tean — hei, kees, kooge weel surinuri!“ hüüdis Arie.

Kees läks ja ümises minnes: „Wäjinud? — Rõugearmiline? Ah, lori! Seda ta'nd küll ei ole.“

„Noh, siis on ta wahest kaelaluu murdunud — hei, Arie, nüüd on minu kord, poti funingas — wõi ta pruulib midagi — wälk ja pauk, jeal ta on!“

Ja piff Toon tähendas näpuga ukse poole, mis pikkamisi awanes.

Tuppa astus rõugearmiline Jaanus. Ta tugew kuju paistis filmapilgu wastu musta õhtuawast terawa siluetina.

Ettevaatlikult pani ta ukse oma taga finni ja läks trepist üles tuppa. Filmapilgu walitses jügam waikus; kõik toasolijad silmitsesid tulijat, ühed wähem, teised enam imestades. Siis tõusis läbijegi karjumine: „No waadake teda — rõugearmiline, mis jul on?“ — „Ta on ju nagu ümber wahetatud!“ — ja jelle wahel mürisew naer.

Jaanus oli väga kahwatu; ta juuksed olid lühitejeks lõigatud, kübar oli tal, täitsa ta muiduse wiisi wastu, peas, habe joetud ja walge manisk rinna ees.

Kõik silmitsesid esiti Jaanust, siis wastamisi üksteist, kui rõugearmiline kangekaelselt waikis ja tõijel pilgul oma ette maha wahkis.

„Löö ta ilus kübar sisse“, hüüdis Arie äkki, ja naerdes jattas teegi teine: „Wõi rebige teda ta ilujast habemest.“ — „Ta on tõesti oma ilusa ilikonna onu Jaani käest (pandiwõtjalt) kätte saanud,“ ütles naerdes Toon, ja janune Klaas pörutas rusikaga lauale ja hüüdis: „Kees, too mulle weel üks magus naps; annetan jelle rõugearmilisele alujeks ta iluja maniska peale!“

Jaanus ei lausunud ifka weel sõnagi, aga ta pilgus ja olekus peitus midagi, mis teisi kohmetuks tegi; ta nägu oli kahwatu, aga rahulit, muidu harilikult punetas ta rikkalikult joodud wiinast.

Kees ligines talle napsuga, aga Jaanus lükkas jelle tagasi.

„Mis jul on, rõugearmiline?“ küsis wiimaks piff Toon, kui nägi, et Jaanus kübara peast wõttis, taskust punase rätiku wälja tõmbas, jellega otsaesijelt higi kühwas ja pikkamisi ütles:

„Tulin teid, jeltšimehed, täna Zumalaga jätma; juua ma enam ei taha!“

„Aa, oled wagaks saanud? — Oled wist pappide kätte langenud?“ hüüti kooris.

Silmapilgu loitis Jaanuse silmis wihane tuluke, siis jattas ta:

„Pea oma siu, Arie! Ja teie, Hein ja Toon, te teate, kui tahan, wiskan teist kaks korraga pörandale, mõistate? — ja nimelt nii, et teil kondid ragisewad! Aga ma ei taha enam katelda, ja wiina olen ma ka wiimast korda joonud; nüüdsest peale tahan jälle ustatawalt ja ujumasti töötada!“

„Rõugearmiline, oled ja hulluks läinud?“ küsis Toon ja astus just ta ette.

„Jah, ta koht on hullumajas!“ hüüdis teegi ja teised naersid laqinal.

„Widage natuke aega juu ja ma jeketan teile kõik! Mihuta oma tool pisut kõrwale, Toon, siis istun teie hulka. Nii! — Ei, ütlesin teile juba, et ma napsu ei taha — ja nüüd: juu finni! — Teie teate, istusin kord juba pogris kateluse pärast; ma jöin kui lojus, jeda teate ka, terwe turg wärises rõugearmilise ees, jeda kõik teate, aga teie ei tea, et mul, mul weel kuni hilja ajani wana ema oli!“

Üldine imestus...

„Wina pole temast ialgi rääkinud. Sin — ma ei olnud ial tema juures — jest et — noh, jellega ei ole teil õieti tegemiski — aga

ta oli hea, wana eit, kes tööl käis, niikaua kui jaffas, ja — —"

Ta peatas ja pühkis rätikuga higi. Siis jatkas:

... ja tunaeile maeti ta — saite aru?"

"Nägin teda, enne kui ta juri — üks üleaedsetest tuli minu juure mind kutsuma! Kui ma tema juure läksin, nägin kohe, et ta juremas oli —"

Janune Klaas hoidis parajasti klaasi kohmetult näppude wahel, siis raputas ta pead, walas wiina kõrisesse, maigutas juud, ulatas klaasi kõrtimehele ja hüüdis:

"Hei, Rees, weel üks!"

Pikk Toon jurus ta käre klaasiga lauale ja ütles:

"Kannata filmapilt ja laje rüugearmiline enne lõpetada", ja siis Jaanuse poole pöördes:

"Kas eit tundis sind weel? Sai ta sulle weel midagi ütelda?"

"Ja muidugi! Ta ütles mulle midagi, ja jee'p jee on, mis mind sellele otjusele wiis. Kui ta mind nägi, sirutas ta mulle woodiist käe ja ütles:

"Oled sina jee, mu pois? Minu elul on ots, laps, aga jeda ma ju arwasin, et sa tuled, enne kui juren —"

Poijsid, ma sain wäga liigutatud, kui ta mulle jeda ütles, ja mõtlejin: nüüd teeb ta sulle wistiski etteheiteid, et sa niisugune — hm — niisugune oled, aga ei, ta ei teinud jeda, waid ütles ainult:

"Jaanus, nüüd jääb ja üsna üfji; jee teeb mulle muret, laps; püüdsin sulle alati olla hea ema, aga wimajel ajal ei osanud ma sulle enam meelepärast teha. Sellest on mul kibe kahju! Olen küll sinu pärast tihti Jumalat palunud — ma igatsejin nii wäga sinu järele, ega teadnud, kus ja oled — ja teegi ei teadnud mulle jeda ütelda, ja nüüd olen ma nii tänulik, et tulid, mu pois —"

Jälle tuli esile punane rätik ja täitis oma kohuse, jett rüugearmiline oli jutustades sojaks läinud; niisugune ülesanne oli jee temale. Siis jatkas ta:

"Warsti peale jeda tulid mõned naabrinaijed tuppa. Waadake, sõbrad, naijed hakkasid nutma ja ahastama, ja jee waldas mind weel enam; jellepärast tõusjin natufeje aja pärast woodi eest toolilt üles, wõsjin ühe neist kõrwale ja ütlesjin:

"Balun, minge wälja, jätke mind mu emaga üfji!"

Pomisedes lahkusjid nad, ja minu ema ütles:

"Jaanus, anna mulle juud, jett ma tunnen, et juren — —"

Ja kuna ta mind juudles ja minu põsti paitas, jatkas ta:

"Laps, misjugune õnnetus jee ometi oli, et ma sind jeeford, kui sul rõuged olid, paremini ei jaanud rawitjeda, siis ei näeks ja nüüd niisugune wälja."

Siis tõmbas ta mu pea just oma juure — jett ta nägi, et pagana naijed juba jälle ufje wahel wahtisid — ja jostistas mulle kõrwale:

"Laps, ja raiskad oma noort elu! Kuidas kõik wõiks teijiti olla, kui ja ainult tahafjid; jinu rinnas peitub hea jüda. Ma wõisjin rahulikumalt jerra, kui ja mulle nüüd töotafjid mitte enam juua, jälle forralifuks inimelefs jaada ja jälle töötama hakata — usinassti ja ustawalt. Kui ja jeda mulle surmawoodi ees töotad, siis teed ja jeda ka, jeda usun ma kindlasti! Ja et ma teadsjin, et ja wiimaks ometi tuled, laps, siis olen — —"

Ja jelle juures näpistas mind.

"... siis olen sulle hoiukassasse wäikeje jumma kogunud — tööriistade osta — hoiuramat on kummutis — jeda ei ole küll palju — aga —"

Ta ei jaanud edaji rääkida, wajas woodisje ja waatas mulle otja, nii — nii — ah, ma ei oska jeda teile ütelda, kuidas!

"Ema!" hüüdsin mina. "Ma töotan sulle — mitte enam tistagi juua — tahan jälle tööd teha!"

Jeda ta weel kuulis, jett ta naeratas ja waatas mulle õnnelikult otja — ja siis — juri ta, kuna ta minu käest weel finni hoidis!

Waadake, sõbrad, jeda teile jutustama tulsin täna jita. Oleme olnud alati head seltsimehed, jellepärast ei tahnud teist sõnatult lahutada. Homme lahkun linnast ja lähen tööd osjima!"

Rüugearmiline jäi weel natufejeks ajaks istuma, wahtis oma ette maha, wõttis rätiku ja kuiwatas pikkamisi märga otjaesifit. Siis wõttis ta klibara, andis kõigile kätt ja ütles, pelglikult kõrtjitoa poole waadates, äkki kõrwale hüüdes:

"Koh, siis muudtui Jumalaga!"

Mõni sekund walitsjes taas jurmamawikus, kuni pikk Toon üles tõusis, oma laia käe raskesti Jaanuse õlale pani ja ütles:

"Rüugearmiline! Sul on õigus! Sa ei wõi teijiti — —"

Siis jõi ta klaasi tühjaks, pani jelle kõrwasti lauale ja jatkas:

"Muidugi — jinu ema pidi tuline hea naine olema — kui kahju, et ta juri!"

Ja Reesi poole pöördes:

"Hei — weel üks naps kadawawiina suht-ruga!"

Pihtimine.

Ungari kirjaniku Stephan Löwörfény jutustus.

„Oli hilisõigis, külm põhjatuul wingus raagus puude wahel. Sõ oli selge, ainult wahetewahel tumestajid teda karestatud pilwed, mida tuul taewa all edasi kihutas.

Tol õöl ei saanud ma, wastandina oma terwele harjumisele, magama jääda, eht ma küll jeda igal kombel katjusin. Stell käis juba üheteistkümmne peal, ja ma ei olnud weel sõbagi filmale saanud. Midagi palawitutaolist, mingijugune piinlik ärewus tegi mind rahutuks, rõõwis mult tõik tähelepanu, nii et ma romaani, mida lugesin, jüweneda ei suutnud, jellest arugi ei saanud.

Ustuge mind, mu poeg, on filmapilke, mil ette tunneme, mis meiega lähematel tundidel jünnib. Nii tundsin minagi, nagu jostitaks mulle üks jalajane tunne mitwagi õudset, midagi kohutawat, millest ma pidin oja saama.

Oh, mu armas, — weel tänapäew käib mu kehast läbi külmaräin, tui tolle õõ peale mõtlen!

Wana õpetaja jäi wait ja wahtis tardu-nult kuuwalgesse, nagu oleksid seal tantsinud minewitu kujud oma werist tantju, kuni ta jatkas:

„Kell oli üksteistkümmend — minu kell löi parajasti jeda tundi“, ja ta tähendas piibuga oma wanale seinakellale, „tui jita minu nurgaknalle kõwasti koputati. Dlin tooford noormees ja ei kartnud palju — aga ometi jahmatasin ma jeda kuuldes. Ma astusin akna juure ja awasin jelle. Piik, wiijakaid riideid kandew noormees seis jväljas.

„Keda Te otsite?“ küsisin ägedasti.

„Tulin õpetaja-herra järele“, wastas mees rahulikult, nii et ma ei ta sõnadest ega muidu ta olekust midagi ijaaralikku ei leidnud.

„Keegi wana naisterahwas joomib armulauda jaada“, ütles ta, ilma et minu küsimist oleks oodanud.

„Glub ta laugel?“

„Kõhe jii kolmas tänam, õpetaja-herra; tõin wantri kõhe kaasa. Kui paluda tohin, tulge ruttu, jest haige on suremas.“

Wõtsin kohust täites tarwilikud asjad ja ruttasin ootawasse wantrisse. Noormees andis hobustele tublisti piiksa ja tuhatnelja kihustajime teele.

Juba mõne minuti pärast olime linna ääres. Maanteed palistawad lehtedeta puud heitsid ainult nõrka warju kuuwalgesse õõsse.

Kõige warjukamal kohal seis j üks kerge ta-

luwanter, kuna kraawist äkki kolm tugewat meest nähtawale tulid ja, minu juure astudes, mind alandliku häälega teretasid.

„Palume Teid alandlikult, austatud herra, isna rahulikult jääda“, ütles üks neist; „tõotame, et Teie midagi paha ei jünni; tulge meiega, umbes pooletunni tee taga on meil keegi haige. Teie wõtate ta pihtimise wastu ja jiiis toome Teie jelle wantriga jälle tagasi.“

„Nii on õige, armjad sõbrad“, wastasin mina, ilma wahematki kartust ilmutamata.

Kutsjar sõidutas meid tuhatnelja wana tammi poole. Mõnijaada jammu metjäärest laugel seis j piik joo, mis wilu õõtuule käes tonlikult kohjes. Soo ääres peabas wanter. Meie kargasime wantrist wälja, ja jeejama mees, kes oli ütelnud, et mul midagi karta ei ole, astus minu ette ja ütles alandlikul toonil:

„Armas ja auwäärt herra, lubage, et Teie filmad kinni jeon. — Mis nüüd järgneb, ei tohi Teie näha, enne kui kohal oleme.“

Kuu walgustas mehe nägu, ja ta sõjamehelikud näojooned ning metjit piik tegid mu araks. Ma nägin, et wastupanek asjada oli, ja leppisin sellega, et mu filmad minu oma rätikuga kinni seoti.

Umbes weerandtund weeti mind jooš siia sinna. Siis jai me seisima ja seisime ühe õlgedest ja pillroost ehitatud üti ees. Kuuwalgel oli kõik selgesti näha.

Mõned mehed logelesid üti ees wabal platjil, nähtawasti meid oodates, kuna ütis wärsketel õlgedel üks noormees istus, kelle juures üks wanem mees piipu juitsetades walwas. Kui ta piibule uuesti tuld pani, muutus üti sijemus filmapilguks heledamaks ja suits wools ütiustest wälja.

Rõõmlid ei rääkinud sõnagi, kergitajid ainult oma wanu kaabusid ja filmitsejid mind rahulikult. Sõjariistad seisid neil üti seinajajal.

„Kus haige on?“ küsisin ma kærstult.

„Seal jees“, ütles mu juht, ja tähendas üti peale.

„Õlge nii lahke, astuge siisse ja täitke seal oma kohus.“

Wanamees komberdas ütiust wälja, wõttis endale mantli õladele ja wahtis rahulikult üles taewa poole, kus pilwed jooksid.

Minä läksin ütti ja leidsin sealt ühe seotud nooremehe.

„Olete Teie haige?“ küsisin ma temalt.

„Jah, mina ja ma soovin veel wiimast korda pihitada“.

Muud ma tema juust wälja ei saanud, lõpetasin pühalkiku talituse ja astusin jälle õue.

„Nüüd võime minna“, ütlesin meestele.

„Olete walmis, õpetaja-herra?“ küsis rõõvlipealik.

„Walmis“.

„Siis — läheme! Meie täname Teid wäga Teie lahkuje ja waewa eest!“

Üksteise järele kergitasid mehed waitides

lühbarat. Siis seoti mu filmad jälle kinni ja wiidi mu tulnud teed mööda tagasi.

Olin juba peaaegu soo lõpule jõudnud, kus meid wanter ootas, kui õõwaisujest läbi põrises kõwa mürin, nagu oleks püüsiht lastud.

„Mis see on?“ küüsin ma jahmatades ja tahmasin tahtmatult filmastideme järele.

„Urge jeda weel ära wõtke, õpetaja-herra!“ ütles juht rahulikult. „See ei tähenda midagi. Nüüd juri haige“.

Termel koduteel ei juutnud ma enam sõnagi rõõvlipealiku juust wälja meelitada.

Rukk.

Austria kirjaniku Paul Bussoni jutustus.

Täpisealt sel imetaolikul filmapilgul, mil mõned üle ujuvad une pehmesse jügamusse, liwendas haige laps ja nuttis nii waljusti, et see müüridest läbi kostis.

Mees, kes woodist üles kargas ja wandejõnu pomises, ei olnudki, võib olla, paha mees. Igatahes seisis ta aga üksi maailmas, ja see teeb südame kõwaks. Päewad otja tegi ta hoolega tööd ja temast wõeldi, et ta palju raha teenimat. Rõõmust ja lõbust, mida teised pärast tööd otfiwad, ta palju lugu ei pida. Ja lapsi ei sallinud ta üldse. Last, kes seina taga karjus, weel mitte jügu.

Lärm, mida laps mängides tegi, oli teda juba tihsti keeruliste arwete kokkuvõtmisel ekstitanud. Ja nüüd peletas ta oma karjumisega wäsinud mehe une ära. Ja ometi oli tal tarwis hommikul jälle hoolega tööd teha, ja kuidas weel! Head äri oli loota, aga ta raskest wõitlust minustkete wõistlejatega.

„Ema!“ karjatas laps ja mees pööris ohates teisele küljele ning pomises oma ette inetu sõna. Alga wiimaks jäi ta ometi magama ja nägi weel undki.

Ta seisis wiletjas, lagedas toas. Tahwliid rippusid seintel, arweid täis. Hünik halle, raskeid kiwa oli tühjas ruumis.

„Need on murekivid“, ütles mees ühes.

Ja korraga ajus ta riinda ahastaw igatjuss millegi järele, mis selle kiwihüniku alla pidi olema maetud.

Ta hakkas kiwa ära foristanita ja ohkas ühes. Ja wiimaks leidis ta, mida otfis. Siis gamal kiwide all seisis kirju puukukk. Ta wõttis kuke õnnelikult kätte ja pigistas tema kõhtu.

„Ü-ü-ü-üüüh!“ laulis kukk. „Sina oled mu ära unustanud kõik need aastad, mil murekivide all lamasin!“

Ja nüüd nägi mees korraga oma surunud ema. See oli wäike ja wana ja naeratas talle wastu. Tema oli see, kes talle oli kinkinud selle kuke paljude aastade eest, mil ta oli haige ja kannatas juurt walu.

Selle kõik oli ta ära unustanud arwete ja arwude pärast, mis seintel seisis. Ta waatas terawamini ja nägi ehmatades, et need arwud olid ainult nullid. Ja kui ta jälle tahtis ema peale waadata, oli see kadunud. Ja mees nuttis ühes, ja ta pisarad langejib murekividele . . .

Järgmisel hommikul pani ta enda riidesse ja läks mänguasjade kauplusse.

„Soomitsin osta puukukke, mis laulab“, ütles ta.

„Neid meil ei ole“, wastas müüja.

Mees unustas äri ja jooksis linnas ringi, et jaoks osta kuke. Wiimaks ühes wäikeses poes leidis omanik, wana raut, kuke, kes laulda oskas, kui teda pigistati.

„Nüüd neid enam ei tehta“, ütles ta. „Suhuslikult on see üks neist weel järele jäänud!“

Jah, kukk oli jee küll. Alga ta oli walge. Kuid ta pidi olema pruun, punaste tiibadega, ja ta pea ning jaba pidid metallrohelistest kirendama. Just nii.

Raut kehitas õlgu. Seda olla raske teha, ütles ta, ja eriti praegusel ajal.

Sellepärast pidawat kukk need wärwid jaama, nõudis otja, hind ei olla tähtis.

Nüüd jai poeomanik õige wiisakaks ja arwas, õhtul wõivat ta kuke soowitud wärwidest jaada. Minult et ta hind siis kaunis kallistulla . . .

See olla kõrwaline asi.

Õhtul tõi mees kuke ära. See oli pruun, punaste tiibadega, ja ta pea ning jaba firen-

dajid metallrohelistelt. Jah, niisugune pidi ta olema — see oli hea . . .

„Saige lapse ema awas ise ukse.“

„Teie soovite?“ küsis ta.

„Bidin jelle pati jia ära andma“, ütles mees. „See on Teie lapsele.“

„Minu lapsele?“ küsis naine imestades. „Kes ta jaadab?“

„Üks väike, wana proua“, vastas mees, ja ta hääles puudus kindlus. „Ja ma pean ka küsima, kuidas ta käsi käib!“

„Tänan, on juba parem“, ütles ema ja keeras paki rahulikult käte wahel. „Üks väike, wana proua, ütlete, aga kes võib see olla —?“

„Mui pole aega —!“ ütles mees ja jooksis trepist alla.

Shtul lebas ta woodis ja ei saanud magama jääda.

„Ü-ü-ü-ü-ü-ü!“ kajas üsna waitfjelt läbi seinu.

Ja mees naeratas, ja naeratades weeresid tal pijarad üle põskede.

Üks väike, wana proua . . .

Kui ei ole . . .

Ed. L. Wöhrmann.

*Kui ei ole tuld meil kojas,
silmad seiswad nutuojas —
külmame ja külmame,
kui ei ole tuld meil kojas.*

*Kui ei ole tundeid pöues,
rödmuta siis eludues
rändame ja rändame,
kui ei ole tundeid pöues.*

Gara=Dghlu.

Tatari rahwajutt.

Kord elas ühes suures riigis pasha, kel tallmeister oli, ja jelle poeg oli Gara=Dghlu.

Tallmeister suri ja Gara=Dghlu jäi bast waejelapsena järele. Kas ta weel kawa pasha kojas elas, ei tea; me teame ainult, et ta ühel päewal tallist kõige parema hobuse wõttis ja sellega plehku pani.

Kuhu hobune ta wiis, teab üksi allah. Warsti aga kuuldi, et Gara=Dghla maal ümber hulkus. Tema oli saanud rõwel ja tema nimi tungis üle pasha maanaja igasje riigi nurka.

Küll ei näinud Gara=Dghlu niisugune wälja, kui teijed kangelased; ta oli kaswu poolest enimem väike kui juur, aga jelle eest ka kawal, fiire, tugew — ja, mis peaaft, tal oli rinnas löwi siida. Tema teod said igal pool teatawaks; ta sõitis maanteil ümber, ei kartnud kedagi ja hakkas isegi kümne ratsamehega wõitlust. Kõik põgenesid tema eest, ja kes jeda ei

juatnud, andis talle heameelega kõik, mis tal oli.

Gara=Dghlu jäi palju näha ja õppis inimesi tundma. Ta nägi, kuidas suri wapper ja kuidas aerg; nägi, kuidas lahkus elust rikas ja kuidas waene.

Ühel päewal, ta istus parajasti ühe silla all ja puhkas — tuli talle jälle meele, mida ta kord wanade laulikute juust kuulnud, nimelt, et julge mehe siida hädaohus paisub, kuna ara siida folku tõmbub. Ta mõtles jelle üle järele, ja talle tuli soov kuulduje tõsidust järele proowida.

Seal nägi ta, kuidas üks noormees sillate lähenes ja seal hobuse turjalt maha fargas, et hobust jooka.

Alga jöetallas oli siin kohal järst ja west jügawal, hobune oleks kahlemata libisenud. Sellepärast waatas mõõbras oma ümber ja ka piif langes kivil, mille wihtm ära õnnestanud

ja mis kahtlemata mitu puuda raske oli. Ilma et pibalts oleks aru pidanud, kahmas ta kivi kätte, võttis sellega jõest wett ja jootis sellest siis hobust. Siis wiskas ta kivi maha, hüppas hobuse selga ja ratsutas edasi.

Gara=Dghlu aga imestas nähtu üle ja tunnistas, et ta niisugust rammumeeft weel iial ei olnud näinud. Ta tuli filla alt wälja ja ratsutas mehele järele.

„Kuhu ja sõidad!“ küüis Gara=Dghlu.

„Sinna!“

„Ütle, oled ja midagi kuulnud Gara=Dghlust? Räägitakse, et hulkawat siin kandis ringi.“

„Ei, Jumalale tänu!“ ütles wõõras ja jatkas siis: „Kui tahad, sõidame üheskoos linna; see on julgem. Tead, ma wahtisin terve tee ringi, kartes, et see nadikael, Gara=Dghlu, ku jagilt ilmub.“

„Noh, waatame, kuidas selle mehe jüda wälja näeb“, ümises Gara=Dghlu habemesse ja löi nooremehe furnuks. See ei olnud temale korralikult wastu hakanudki — niiwäga petlik on inimese wälimus. Gara=Dghlu löikas mehel jüdamme rinnast wälja, riputas puu külge ja ähwardas põueoaga . . . ja waata, süta tõmbus kokku ja jäi wäitsets nagu pähtel!

„Tõsi see on,“ mõtles Gara=Dghlu, „awa inimese jüda tõmbub kokku. Siis peab ka selle wastane õige olema . . .“

Ta ratsutas edasi ja otjäs endale uut kange-lasi.

Warsti tuli talle ka keegi wastu — wäike, wana mehifene.

„Kuhu lähed?“ küüis Gara=Dghlu.

„Kõju!“

„Ja tuled kust?“

„Linnast.“

„Kas ja ei kardagi? Siin ümbruses elutsewat ju Gara=Dghlu.“

„Mis on minul temaga tegemist?“ ütles rauf. „Olen ise wana sõjamees ja ei karda kedagi, üegi mitte Gara=Dghlut.“

„Noh, ja mis ja siis ütlesid, kui julle tunnistasin, et ma ise see Gara=Dghlu olen, kes sellest räägime?“

„On see tõsi?“ küüis rauf rahulikult, ulatas teisele käit ja ütles:

„Die termitatud!“

Kuid piipu ei wõtnud ta selle juures juust mitt-ära. Siis jatkas ta:

„Kuidas saawad minu naine ja lapsed kartma, kui wäike jutustan, et sinuga koos olin!...“

„Seda ja neile küll enam ei jutusta“, arwas Gara=Dghlu, löi mehe maha, riputas ta jüdamme puu külge ja ähwardas seda, nagu esimeestki waga — ja waata . . . tapetud rauga jüda paigus nelikorda juuremaks.

„Allah atbar!“ hüüdis Gara=Dghlu; „lau-likutel oli õigus!“

Saare õpetaja.

Saksa kirjaniku Wilhelm Dobson'i romaan.

6

Suure oja kaldal peatas ta. Seal seisis juba jaare-koirohu aed ja kerge waewaga tegi ta neist suure kimbu. Ta silmitjes seda filmapilgu, nuusutas seda ja läks siis purdele. Rahe käega toetas ta käsi puule ja laskis siis ühe lille teise järele mere poole woolawasse wette kukkuda.

Siis sammus ta pikkamisi edasi, koolimaja poole.

Mäe jalal peatas ta ja waatas tagasi. Paistis, nagu kawatjets ta ümber pöörda, siis aga sammus ta edasi, mäest üles. Aga ta käsi wiititas aiawarawat awades, ja ta oleks tagasi tulnud, kui proua Hansen, kes teda atrast silmitsevad, ei oleks majauksest wälja tulnud.

„Di, tere hommikust! Tere hommikust! See on Teist ilus, et kord ka meile tulete. Tere tulemast! Seda on palju aega tagasi, kui õpetaja ja kooliõpetaja rommas üksteisega läbi käisid, ja waremalt ei saanud me päewagi läbi, kui üksteist waatamas ei käinud. Aga siis olid ka

teised ajad; wanas õpetajamajas elasid wanad ja nüüd elawad seal noored. Ja noored ning wanad ei seltsi hästi.“

Proua Hansen oli juur, tugew naine, kalgi, kõhna näoga. Keegi maaler, kes teda kord saarel näinud ja pärast pikka klanimist luba oli saanud teda maalida, oli temast ütelnud, et ta wälja nägewat nagu mõni wikingite peamehe naine. Ebatoide see ei olnud; aga ta näo kaljus pehmenes imelikult, kui ta rääkis wõi kui filmad kellegi peale tõstis. See pehme jära seisus nüüdki seal ja soojendas ta terwet nägu, kui ta Juge kõrwal seisis ja oma kalgi, kähijewa häälega ütles:

„Teie tulite ju ikka minu juure, eks? Ja teete nüüd, nagu peaksite kohe jälle minema. Ei, ei, see ei lähe.“

Nüüd waatas Juge talle otja ja ütles tase-kefi ja aralt:

„Jah, nii see on — ei tea, aga mina — ma

pidin Teie juure tulema, proua Hansen, pidin“.

Wana proua filmitšes oma terawate filma-dega noort, kes waikest ja norus peaga tema ees seis, ja nägi walu, mida teine tunnistada ei tahtnud ja wõib olla ise ei mõistnudki. Ja sellepärast pani ta oma käe Inge piha ümber ja ütles — ja ta muidu kare hääle kõlas peaaegu õrn-pehmeti:

„Inge, armas Inge. See on õige, tulge alati minu juure“. Aga kui ta järsku ehmatust Inge filmis nägi, jättas ta: „Mul on ju nii hea meel, et tulete. Olen Teile nii tänulik. Niiud on mul, nagu wiibiks mu tütar minu juures. Istuge tupp. Oleme üksi. Minu mees wiibis Welsji juures kindlustuse asjus. Schleswigist tuli teatus: Hoogerooge peab veel ootama, ei ole raha. Ka soowivad nad esiti Westeroogel tagajärgi näha. Seal on asjad ju käimas, ja minu mees ütles, et ta ju lähemal päewil läheb tõid vaatama“.

Nii wõttis ta edasi ja juhtis noore proua pikkamisi tupp lilledega kaetud afna juures seiswale juurele tugitoolile.

„Ja niiud, wäike Inge, istuge mugawalt. Ajame juttu Westeroogest ja selle juures peate minu wärskaid koole katsuma“.

Ruttu läks ta järema ahju juure, wõttis sealt messingpoti, tõstis sealt ühe taldreku kooke täis ja pani need Inge ette.

„Niiud wõtke aga!“

Tänulik naeratus lehwis Inge näost üle. Kõige kõrgema kahmas ta wanast eidest kinni ja tal oli, nagu peaks ta tema käsi juudlema.

„Aga Inge! Mis see tähendab?“

„Armas, hea proua Hansen!“

„Roh, ja mis siis?“

„Ah, ärge tehke nii tagedat nägu, niisugune Te ometi ei ole“.

„Noorus!“ käristas wana, aga ta silmad naersid selle juures. „Wõtke aga. Tehke, nagu oleksite kodus“.

„Jah, proua Hansen, nii see ongi. Nagu oleksin kodus“.

Ta tõusis üles, käis pildi eest pildi ette ja jalni eest jalni ette, kirjubel puhtail seinatalitel.

„Meie häda ja õnn —

On kui wee tõus ja mõõn“,

seis, ühel seinatal ja selle wastas:

„Nagu ots on udul ja kastel, jama lugu on saarelastel“.

„See seisab meie kodus ka kahlitel“.

„Tean, Inge; see seisab paljudes saare-majades. Ja nii on õige, sest „meie häda ja õnn on kui wee tõus ja mõõn“ maksab eriti meie kohta“.

Selle juures filmitšes ta terawasti noort prouat.

„Kas teab Inge jellest ka laulu laulda?“

Inge tujatas ja jäi wastust andmata seis-ma.

Ta oli käed kofku pannud ja silmad kaitusid tal püaratega.

Proua Hansen wangutas pead ja filmitšes noort prouat murelikult.

Siis astus ta tema juure, pani talle käe õlale ja ütles sügawa tõsidusega:

„Ja jah, wäike Inge, „jama lugu on saare lastel.“ Meie naistel on ifka oma eriline mõõt — rõõmust, jah, wõib olla; walust aga wiististi“.

Tahtmatult lastis Inge enda laua juure jaata ja istus toolile. Matuseje aega filmitšesid nad üksteist waikestes.

Siis tuli nooreproua juust äkki nagu karjatus. Kõik, mis temas walus, oli ta siamaant ifka üksi kannud. Niiud oli tal, nagu istuks ta kodutoas ema juures ja sellepärast paijus nagu tormiwoog esile: ta igatus lapse järele, walu kadunu pärast, troostitu üksindusega harjunud, aga niiud oli see ometi hoopis teine, niiud oli see — ei, ta ei wõinud seda ütelda, niiud mitte, täna mitte, jeda ei tahtnud ega wõinud ta kellelegi ütelda. See oli tunne, et tema ja ta mehe wahel kurristik seis. Mitte nende armastuse wahel, ei, aga kõige muu wahel, mis neil ometi pidi ühine olema ja millest ta uskus, et see neil kord ühine oli olnud. Ja nii ei aimanud jeda proua Hansengi, waid tähendas truusjüdamlikult:

„See on koduigatus, mis Teie südame är-daks teeb.“

Inge, kes juba oli kartnud, et oma rinna saladused wanale prouale kõik juba oli teada annud, haaras sest sõnast ruttu kinni, noogutas pead ja tõusis üles:

„Ja jah, proua Hansen, see ta on — koduigatus, ei muud midagi, kui koduigatus!“

„Milla Te wiimati Westeroogel wiibi- site?“

„Ei ole sinna pärast pulme enam saanud.“

„Ei ole saanud? Siis peate minema! Miipea, kui ilmad soojemaks lähewad.“

„Kas usute, et see aitab?“

„Mitab. See on kõige parem rohi. Minu mees wiib Teie sinna, kui lähew.“

„Täna! See oleks ilus!“

Ta wõttis rätiku jälle ümber ja tahtis lah-fuda.

„Mu Jumal, mis see on? Teie kannate ju saarerätikut? Seda ei ole ma veel iial näi-nudki.“

„Jah, proua Hansen, wõtsin ta jälle wälja

ja tahan teda ifka kanda. Võib olla, ka kuube ja muud, nagu kõik saarenaisjed. Ei tea isegi, miks. Etialgul tundsin linnariietest rõõmu, aga nüüd on mul, nagu oleksin saarte külge veel kõvemini seotud kui enne."

"Aga mis ütleb selle kohta õpetaja?"

"Temale on see õige. Sest ta on ju ise nüüd saare õpetaja."

19.

Kui Inge üle heinamaade koju läks, tundis ta oma südame kergema olevat ja otjus- tas tihedamini proua Hanjeni juure minna. Võib olla ka, et see mõte Westerooge peale oli, mis ta võimjamaiks tegi, nii et tiiremini sammus ja kergemini mäest üles läks kui muidu. Jah, ta tahtis koju minna, mõneks nädalaks, vähemalt nädalaks. Ta tahtis kord jälle istuda oma lapsepõlvetoas ja unistada ning õpetaja Pohnseniga ning ta wana emaga juttu wasta. Ja nagu kord tahtis ta Westerooge kirikus jälle harmooniumi mängida ja siis majast maija kätte ning rõõmus ja õnnelik olla, nagu kord enne.

Tulewase rõõmu helk seisis tal veel näol, kui maija astus, rutemini, wabamalt, kui muidu.

Ta mees istus kirjutuslaua ees ja ei waadanud üles, kui ta tuppa astus. Sellepärast ei märganud ta ka muudatust, mis Inges sündinud, waid kirjutas rahulikult edasi.

Seal lasus korraga jälle kõigi ta läinud päewade koorem raskele rõhul ta südames ja lämmatas ära nõrga rõõmuhelgi ta rinnas. Kõik oli jälle nagu enne: kiltas, pime, raske ja ühki, hirmus ühki ja külm, rõõmuta, naeruta ja õhuta.

Ta istus toa nurka, pani käed sülle ja wah- tist oma ette.

Alles tüki aja pärast pööris Eichstädt tema poole ja küsis lühidalt, pealiskaudselt:

"Käisid koolimäel?"

"Jah."

"Noh."

Siis kirjutas ta jälle edasi.

Inge aga läks kõõki ja hakkas õhtujõõki walmistama.

Pärast õhtujõõki ütles ta mehele, et nõ- neks ajaks Westeroogele tahab minna.

"Mun, et koju igatsen, Karl."

"Millal tahad minna?"

"Kui Hanjen sõidab, wõtab ta mu kaasa."

"Ja millal tuleb ja jälle tagasi?"

"Jah, Karl, ei tea. Tahaksin — ära pane pahaks — jeal nädal wõi faks wiibida. Tädi hoiab siin kõik korras, nagu ennegi, kui mina veel siin ei olnud."

"Muidugi, Inge. Jää, nii kaua kui ja tahad, wõi tuni jälle siia tagasi igatsed."

"Karl, jeda ei tohi ja ütelda. Sa tead ju —"

"Jah, jah, Inge. Tean. See tuli mul niisama juust välja."

Ta istus jälle laua ette ja algas uuesti tööd.

Mõni päew hiljem sõitis Inge wana Han- jeni jeltis Westeroogele.

Kui paat kaldale jõudis, seisid Inge wen- nad juba kaldal ja andsid talle kätt. Nad olid tuttawat paati näinud ja tütre pikksilma abil ära tunnud.

"Tere, Inge. Hea, et tuled. Oleme siin juba ammu oodanud."

Ta wana ema ei teinud palju sõnu. Aga kui ta käewarre tütre piha ümber pani, oli näha, kui wäga ta rõõmustas ja misjuguje armastusega ta tütre maija wiis. Sja jäi me- rekaldale seisma ja waatas neile sõnalauju- mata järele.

Siis pööris ta Hanjeni poole.

"Hea tuul täna, ja peen sõit. Paat jääb ometi siia — eks?"

Wastust ootamata kargas ta paati ja aitas purjesid maha wõtta ja paati kinni panna.

"Kas õpetaja Pohnsen on kodus?"

"Ei usu. Tema wiibib terve päewa mere kaldal, nagu peaks ta kalda nimelt oma jaoks kõwaks tegema."

"Wõin ju arvata. Noh, siis lähen ta juu- re ja ootan teda seal. Mul on ju aega."

"Kas minu juure teele ei tule?"

"Võib olla pärast. Teil on nüüd Ingest küllalt. See oli teil kaua ära."

"Ja jah, Hanjen. Kes jeda oleks mõtel- nud! Wäike saarelaps ja nüüd õpetajaproua. On ta hea? See tähendab, nagu jeda õpetaja- proua peab olema?"

Wana Hanjen naeris:

"Kuidas muidu? Päbi ei kuku kinnust kaugele."

Siis sammusid nad mõlemad üle heina- maade üles majade poole, mis waikselt kewad- päike paistel seisid.

Hanjen läks õpetajamaija, kuna teine oma kodu poole ruttas.

Kirikumäelt ulatas waade kaugele saarele ja merele.

Käsi laisalt aiawärawal, nii seisid Hooge- rooge kooliõpetaja ja waatas oma ümber.

Kuidas elu kiltas! Arwata wiiskümmend idõllist olid kõrudega ja labidatega saarekaldal tööl. Teised töid juure juuri kiwe müüriks, millega saar piirati. Sgal pool wäle töö ja tegewus. Siin sai jee kõigepealt tõhhasjaks, millest nad saartel ju aastate kaupa olid unis-

tanud. Siin kindlustati maad. Millal, ah, millal löi see õnnis tund teistelegi, kes kaitseta olid tuulte ja merevoogude ees? Millal tõhijid nemadki muretul magama heita, ilma et neil õhjel oleks olnud uputust ja surma kartat?

Wana Hansen seisis laua ja wahtis wälja, ja wana proua Pohnsen, kes teda aha taga silmitjes, teadis, mis ta rinnas sündis, ja jäi tuppä, kuigi ta jüda ihtas wõõrale wastu rutata. Wiimaks ei jõudnud ta enam kannatada, läks wälja ja ruttas aiateed mööda tema poole.

„Herra Hansen, on, herra Hansen! Mii mõttes? Nagu mõni noormees oma kallimat wahib.“

Naerdes andis ta Hansenile läe.

„Jah, proua Pohnsen“, wastas Hansen tõhijelt, „nagu noormees kallimale järele waatab. Teil siin Westeroogel on oma kallim. Millal saame meie ta?“

Kuid jellega heitis ta kurwad mõtted kõrwale ja sammus rõõmsasti juttu westes õpetajamaja.

Waewalt jäi ta istet wõtta, kui proua Pohnsen talle juba kohwitaski ette pani ja ütles:

„Eks ole, meile, wanule, on jee ometi kõige parem.“

Hansen noogutas pead ja proua Pohnsen jätkas:

„Mis teeb Inge? Demast pole midagi kuulda ega näha.“

„Küll ta seda Teile ise ütleb. Tõnu ta kaaja.“

„Tõesti? Siis nägin ennist omoti õieti. Minu poeg ei tahtnud seda uskuda, muidu oleks ta koju jäänud.“

„Kus ta on?“

„Muidugi merekaldal. Seal on ta terwe päewa. Pawan kobe rätiku katusele ja kufsun ta koju.“

„Ei, ei, ärge seda tehke. Mina lähen tema juure, jett ma tahan ju näha, kuidas tööd tehakse.“

Nad wehijid weel natuke, siis tõujis külaline, läks jaare kaldale ja waatas wälja madalmeresele.

Õpetaja Pohnsen oli ta tuletut näinud ja tuli läbi muda maale. Jalas olid tal pifad merijaapad, mille jääreotjad puujade ümber seotud rihma külge kinnitatud; nad üleni porised. Särguwarrukad olid tal kaugele üles fääritud, kübar oli tal kufkas, nii et meritul ta juustega mängis. Nagu oli tal päewitanud ja naeratus muigas seal, kui ta kaldale üles ronis ja wana Hanseni ees seisis.

Nad teretajid üksksteit, kui wanad sõbrad, kes aastate kaupa oma Friisi jaarte teenis-

tujes seisnud; nägi ju õpetaja wanas Hanseni wõitluse algust jaarte pärast ja see temas wahwamat esinditlejat ja asja jatkajat.

„Tulge kaaja, herra Hansen. Teile peate kõit nägema, mis siinamaani oleme teinud. Läheb aji nii edasi, jüis oleme sügijel kindlad ja naerame, kui maru meie kallastel hambaid katjub.“

Ta juhtis teda ümber jaare. Suur oja kallast oli juba kindel, terwe graniitsein warjas teda. Minult lõunas ja idas, kus weemõll wähem, ei tehtud tammi kivist, waid ainult liiwast.

„Waadake jia, mis oleme jaawitanud. Maske oli westerooglasti arujaamijele wiia, mis kasu nad siit jaawad.“

Siia oli meri kõit kofku ajanud, mis ta mujalt rüsunud, ja jellest oli tekkimud lai raba.

„Mis Te arwate, kui palju wõtab jee aega, kuni jia wõime lambad jööma ajada? Aga jee pole weel midagi. Waadake seal emal, jee minu uhkus. Mastate kaupa firjutajin, ferjajin, manitjesin, kirujin. Ja nüüd on meil jild mannermaale. Juba nelja nädala pärast lähen seda mööda esimejena maale ja teetan mannermaal olewad friislasti.“

Hansen wõttis ta käest sinni ja ütles peaaegu pühalikult.

„Seda ei unusta kodumaa Teile ialgi!“

Siis läkjid nad tagasi, ei läinud aga moija, waid istujid kiriku müüri ääre pingile ning wahtijid kawa merele. Päike oli looja minemas. Tema walgus seisis tuhandes wälkumas wärwis madalmerel ja merel ring jiras tööliste tööriistadele. Kõit oli maikne. Minult ühe auriku tampimist oli kangel jaarte wähel kuulda.

Kui päike weeres, tähendas õpetaja Pohnsen:

„Selistan ise õhtufella. Mehed on kõit wäljas.“

Ta tegi seda ja tuli tagasi. Hansen istus ilma miltita ja mõles. Natuke aja pärast ütles ta ja jee kõlas kui wana rahwalaul:

„Meed armjad, armjad jaared! Mii wäitjed, nii kithjad, nii troostita ükijud, ja jüiski määratu maailm täis armastust ja truudust. Ei leidu meie hulgas inimest, kes juba mõnda jugulast mõi warandust poleks faotanud. Ja ometi leidub terwes maailmas ainult üks: meie jaar. Ta on meie isa ja ema, wend ja õde. Kas armastame neid sellepärast, et neid näeme kahanevat ja kaduwat? Ei, ja nüüd, mil nad kõwaks jaawad, armastame neid weel enam!“

„Lõesti?“ küsis õpetaja Bohnsen tüki aja pärast. „Lõesti?“

„Imestades vaatatas Hansen üles.“

„Jah, kas Teie seda ei usu?“

„Ah, herra Hansen, mina kardan wahetewahel, kui pärast rasket päematööd toas istun ja kaarti silmitsen, et meie teda enam nii ei wõi armastada, jest et ta hoopis teiseks jaab. Waadake sinna wälja. Kuidas oli see enne ja kuidas nüüd? Kord käristatud metšit raba, nüüd ühtlane jurnud müür. Ta jaab teise näo.“

„Wanamees vaatatas talle naeratades näkku.“

„Teise näo? Kas armastate oma ema jellepärast wähem, et ta ajajooksul teise näo on jaanud?“

„Sellega i kõrwalda Teie minu kariust. Palju pahemaks pean ma aga küll midagi muud.“

„Weel midagi muud?“

Hansen ajas teha sirget — tõine toon oli ta tõijeks teinud.

„Jah,“ ütles õpetaja ja kobas jaapaid. „Weel ei tea ma, kas mu kartus õige on, ja kellelegi ei ole ma jellest weel midagi lausunud. Aga mõnikord rõhub see mu rinda. Waadake, juba mitu kuud on meil wõõrad tööliised. Mõistke mind õieti; need on ju ka inimesed, pealegi tublid inimesed. Aga meile on nad wäljamaalased. Ja minu arust ahwardab meid nende poolt juurem hädaoht kui mere poolt.“

„Aga herra õpetaja!“

„Wõin ju eksida ja loodangi, et eksin. Kuid see kartus waewab mind. Waadake, Giede Rydtkjen tahab ilhe Breisimaalt tulnud mehega pulmi teha ja Folkert Wandtkjeni tütreid kohawad päew päewa kõrwal kahe wõõra tööliisega jahamahti. Need on kolm uciurt Westeroogelt, kolm wilest, kes siin üldse ajuwad.“

„Ja siis arwate, et —“

„Muidugi, siis arwan, et see huffumise algus on. Meie kindlustame oma saarest wäljast. Aga meie inimesed jeganewad teistega. Tuleb uus sugu. Mõõda on aeg, mil siin puhas Friisi tõug elas. Waadake, jelle peale ei ole meie weel ial mõelnud, ei Teie, ei mina, ei teised. See teeb mulle walu ja tihti joomin ma, et tuleks torm ja häwibaks kõik. Aga siis tulewad jälle tunnid, mil ma rõõmus olen kui laps, et lord ju töö algas ja nüüd warsti lõpeb. Meie, friisklased, juudame wõõrast kahjuta wastu wõtta. Ja kui ei, siis oleme määratud kadumisele, siis ei ole me enam ei elu wõimulised ega ka elu wäärilised.“

Hansen ei teadnud midagi wastata. Tema magi oli tihti jedasama kartnud, kuid waikinud.

Nüüd istusid nad waitides ja waitisid merele. Esimesed tööliised tulid koju ja läksid oma barakkidesse.

Wiimaks ütles õpetaja Bohnsen:

„Mitte pead norutada! Head ei saa häwitada. Teie teate, see on wäljas ja kirikus uff, millele mu terve religioon põhjeneb. Ja nüüd läheme matja, ilm läheb külmaks. Weetõujuni on weel kats kundi aega, peate weel jõõma ja siis westame ärajõiduni juttu.“

Proua Bohnsen oli neid juba ammu oodanud, ja wõttis neid ukkel wastu.

„Mere nina eest näpsad ja saare oma tam-miga ära ja usud siis, et seda ka wana Hanseniiga wõid teha. Nüüd ruttu lauda, kõik on walmis!“

Chawalgus täitis tuba sooja paistega. Sellepärast ei mõtnud proua tuldku üles.

„Sellega on aega, — pärast jõõmist on eha-paistel mõnus juttu wõsta.“

20.

Kui Hansen koduteele walmistas, oli ilm juba kaunis pime; aga kuu, mis mere kohal järas, andis mahedat walgust ja walgustas Hoogeroone teed.

Bohnsen jaatis teda kaldani.

Weel oli weetõus merel, weel seisis paat liiwas — nad istusid paadi äärele ja ootasid. Umberringi walitses pühalik waitus. Tulew weji kiristas ja julises, laulwa häälega fah-wasid walged willid ja ainult eemalt kostis kauge kohin.

Õpetaja Bohnsenil oli midagi südame peal ja ei osanud seda wäljendada. Hansen märkas seda ja waitis.

Wiimaks kajas läbi waituse:

„Junge tuli ka siia?“

„Jah; usun, ta igatjes koju.“

Jälle jägaw waitus.

„Ta ei teatanud ewesest ial midagi. Ja nüüd ütlete, ta olla koju igatjenud. On ta õnelik? Tahtsin ütelda, on ta seal ju harjunud. Ei ole kerge õpetaja Eichstädti feltiline olla. Tunnen neid mõlemaid.“

„Eichstädt ei leidnud teed meie juure ja ma usun, et ta seda ei leiagi. Sellest on ta ka loobunud ja ükshilajeks hakanud.“

„Ja tema proua?“

See kajas pikkamägi ja ettewaatlikult.

„Ei tea“, wastas Hansen. „Tema kama-tas raskesti oma lapse kaotuse all ja oli kaua kui jurnud. Nüüd näib asi parem olevat. Wiimastel päewadel on mitu korda minu abi-kaasa juures käinud. Aga minu abikaasa arwates rõhub teda ifka weel raske rõht.“

Wesi oli kõrgemale tõusnud. Tšakatefi lastes lõi ta vastu paati.

Mehed tõusid üles. Hansen tõmbas purje üles, andis jaatjale veel kätt ja purjetas siis wälja merele.

Õpetaja Bohnsen seisis ja wahtis talle järele, kuni enam midagi muud näha ei olnud, kui ta oma saare mäed ja teiste saarte majakatuled.

Õpiti tahtis ta õheteed üles õpetajamaja minna, aga siis muutus ta nõu ja ta jammus kallast mööda edasi, ümber terve saare, ja wõitles enesega. Aga mitte saare kindlustamine ei teinud talle walu ja muret — ei, ta wõitles raste mõttega, mis Juge kojutulek temas äratanud. Nagu mustad murdlained möllasid ta rinnas ja ta wõitles nendega nagu laemamees tormiga. Jüegi wälja tammile läks ta, nii kaugele, et ta oma saarest enam midagi ei näinud ega kuulnud, kui ainult wee kohjemetist ja maa poole lendawate lindude tiivalbõlle. Kuu, kuu seisis ta nii. Ja kui ta koju läks, oli terve saar juba uinumaa. Ainult õpetajamajas jäwas veel tuli. Ta ema walwas weel. Aga Bohnsen ei kartnud nüüd enam ema armjaid uurimaid silmi. Ta oli südametähega jälle maha surunud. Muretult astus ta tuppa.

„Koh, wäike ema? Jätkä weel ülewal?“

„Ema wõttis ta käest kinni, waatas talle kaua otja ja ütles:

„Jah, mu pois, ma ootasin sind. Tuled hilja ja oled wististi hirmjasti wäsinud. Terve päewa wäljas ja nüüd weel õhjel ülewal ta.“

Nüüd teadis Bohnsen korraga, et ema ta südametähega nägi, ja äwarääkimata pehmus peitus ta hääles, kui ütles:

„Sa armas, armas ema. Aga nüüd olen jälle siin sinu juures. Seal, kuhu kuulun. Pea-aegu kartsin, et teed enam koju ei leiagi, nii kaugele olin sinust läinud. Aga nüüd olen siin, ema, kas mõistad? Nüüd olen jälle kodus sinu juures.“

„Jah, mõistan; mina olen sind alati kõigist kõige paremini mõistnud. Tule tuppa.“

Sügaw walu peitus ema sõnades, ja äkki kahmas poeg oma wana ema ümbert kabe käega kinni, pigistatas ta oma rinnale ja ütles:

„Aga ema, mitte kurb olla! Olen ju jälle kodus! Mjame piisut juttu, siis läheme magama!“

„Ema naeratas ärdalt:

„Ja armas, armas pois!“

„Ja nad läksid tuppa.“

Kui tuli kustutatud, lamaskroua Bohnsen weel kaua amafilmi ja wahtis kuupaitsest walgustatud Kristuse-pildile seinal.

Ta ei jaanud magama jääda; sest all kuulis ta poega töötoas tšakatefi edasi-tagasi käiwat.

Järgmisel hommikul warakult oli ta jälle jalul ja jooksis weesaabastes ringi, nagu oleks ta kindlustamise tööde juures tubjaks olnud. Tammil tundsid teda kõik ja tema tundis kõiki. Õsiotja oli nii mõnigi tööline naernud, kui õpetaja igal pool ringi käis, kord nõu andes, kord kaasa töötades, aga naer kadus warsti, kui märgati, kuidas ta asja tundis ja kui tore süda tal pöues põksus. Õpetaja Bohnsen tuleb! See oli lahinguhüüd ja mõjus jada korda enam kui ehituse juhataja ilmumine ja kirumine. Ta oli kõik need mehed, kelle hulgas mõni wõrkkaelgi ei puudunud, iegi oma firikusse harjutanud ja nii mõnigi õhtu neile nende barakkis mõnest raamatust ette lugenud.

Täna läks ta jälle wälja merele, jammus aga kõigist töökohtadest mööda kaugele wälja wiimsele kandile, kus mere woolõogi tennast lauldes ja kohjedes mööda hoowas. Kaugel, kaugel tema taga seisis saar hommikuse päikese paistel. Tema armas, wäike saar, mille eest ta maadles ja wõitles, milles kõik ta elamiswõimalused ja elamistingimised juurdusid. Tähtikene maailma juures lõpmatuses. Wäike laigute, ja ometi täis sama wõitlust, mis wäljas juuri maailmu liigutasid, mis wäljas jaamad ajusõud olid. Ja see alatine seotud olek ja eraldamine. Jga mõn, mis merepõhja pea-aegu mannermaani wabaks tegi, kutsus teda sinna, ja weetõus, mis kohutawalt wahel kohjese, sidus ta kinni. Päew päewa järele itka keefama igamene waheldus: tulek ja minek, tute ja takistus. Nagu ka südamel!

Tšakatefi tõusis wesi kõrgemale ja kõrgemale ning mängis ta jalgade ümber. Tahtis ta teda kinni hoida? Temaile hüüda: jää! Ara kaota ennast! Ara laise oma unistusi kallasteta laugustele rutata! Kes ja oma saare weetõusu vastu kõwaks ja kindlaks teed, tee oma südagi kindlaks!

Ta pööris ümber ja pidi tõuswa weetõusueest ruttama, nii ruttu kohjese ja laulis ta tema taga, laulis ja kohjese ta oma laulu talle kõrwu. Ta tundis oma kodunerd ja ei kartnud teda. Ja tema laulmisest ja kohjemisest oli ta aru jaanud.

Kallas seisis jälle tema ees. Teistfugune kui mullu. Tooford must, metsikult kärtsatud, lõhine, juurtest, wäljatuhnitud mullakogudest palistatud. Nüüd paisisid talle juba vastu suured kiwiallifesed. Kui ruttu töö edenes! Sügijel oli kõik walmis. Tulgu siis tormid — saar oli kindel! Ei meri suutnud siis temast enam waasufestki lahutada.

Töökohast töökohale läks ta, kuni ta saare aasjal üht naiskerahwast nägi seiswat. Õsiotja

uskus ta, et see Inge on, heitis aga selle mõtte kõrvale; sest kes seal üleval seisis, käsi varjates filmadel, ja merele vahtis, kandis jaareriideid. Aga kes mõis ta olla? Ta tundis oma inimesi kaugelt ja teadis, et see Westeroogest ei mõinud olla. Kui kaugelt ta ka waatas, ei mingit paati, mis selle mõõra oleks mõinud tuua.

Müüd sammus naisterahwas pikkamisi edasi, ja siis tundis ta tema ära: see oli siiski Inge.

Bohnjen ei läinud ei kiiremini ega pibalda=semalt, kõneles iga töölisega, kellest mõõda läks, sammudes wiimaks üles jaarele, puhastas ojas jaapaid ja läks siis aajale.

Müüd tundis Inge ta ära ja ruttas talle wastu.

„Mii olete ifkagi Teie see? Jja ütles mulle juba, et ma Teid tööliste hulgas ära ei tunne“.

„Ja mina oleksin waemalt Hoogerooge õpetaja=proua ära tunnud. Mõi siis niisugune näeb ta wälja!“

Inge käed seisis ifka weel tema käes, ja noore proua rinda tõusis tunne, nagu oleks ta jõudnud rahusadamasse. Kõik ta lapsepõli seisid äkki ta ees, kõik neiuaastad, mil Westerooge õpetajamaja waike wahu raamiks ümber, maja, kus ta abati wiibinud. Bohnjeni poole oli ta abati üles waadanud nagu isa wõi wanema wenna poole, kellele ta kõik ütelda ja tuua tohtis.

Bohnjen oli talle ifka jina ütelnud. Täna ei tahtnud see tal dieti juust wälja tulla, kui ta, ifka weel noore proua kätest kinni hoides ütles:

„Mõi siis niisugune näeb ta wälja? Põsed kahwatud, filmad sügawas augus. Aga seljas Friisi kleit, mida neiu Inge ifka kandis. Mii siis on õpetaja=proua ometi jaarelapselks jäänud?“

Pikkamisi lastis ta käed lahti. Jälle tahtis ärkaw tunne teda wallata.

„Tule“, ütles ta ruttu, „tule, käime ümber jaare, kõik on uueks saanud“.

Nad sammusid jaare kallast mõõda ja õpetaja ei mõsinud seletust andmast ja näitamast.

Kui nad jälle mäel seisid ja jumalaga jätisid, teatas Inge, et õhtul neid waatama tuleb; ta tahtis jälle laua juures istuda ja Bohnjen pidi midagi ette lugema.

Siis läks ta koju.

Õpetaja Bohnjen waatas talle järele, ja ta südamas walitjes waihus. Ja see waihus jäi seisma ka, kui ta ema juure läks ja talle jalutusest kõneles.

Müüd jäi ta ema rahulikult ja rõõmus wahu jäi nende juure, kui Inge õhtul lambi all istus, ning afus ta noore kübalise rinda, nii et kõigil oli, nagu see enne oli olnud, nagu ei

oleks ial wähematti pilwetompu nende unistusest üle lehinud.

21.

Kewadepäite siwas Hoogerooge kohal, kui Inge jälle koju tagasi läks.

Jaan Behrend seisid kaldal ja aitas teda. „See on ilus, et just nüüd tulete, õpetaja=proua. Seisan just siin ja ootan mootorpaa=ti, mis eemalt läheneb“.

„Tänan, Behrend. Mis? Kas mõõrad juba tulewad? Siis jaate jälle hästi raha teenida“.

Muigades ütles Behrend, et see paha ei olla, elu olla kallis, aga juurema teenistuse jaawat ometi Peeter Dirksen.

„No noh,“ waeris see lähenedes ja wiimaseid sõnu kuuldes, „kõike see ometi mulle ei too, sest jaadik kui postilaem wahetewahel rummi kaaja toob“.

Naerdes pööris Inge talle selja. Ta nägi oma meest mägede tagant nähtawale tulewat, ja äkki tõusis ta põue jõe woog. Kolm nädalat, mis ta ära olnud, olid ta südamas mõndagi uinutanud ja uue elu äratanud. Tundide kaua oli ta tihti õõsel woodis walwanud ja oma terwe elu waimufilmade eest mõõda minna lastanud, ja jõe tunne oma mehe wastu oli kõik endasse mäsfinud. Igatjus tema ja waike maja järele oli südamesse ärganud ja ajas teda nüüd koju. Müüd pidi kõik teijeks jaama. Ta tahtis rõõmu maija kanda ja jeeaga raskesti rõhuvat üksindust metja peletada. Ta tahtis nüüd oma mehele jaada waimliseks elufeltliseks ja kandis usku ning julgust südames. Igapäewane kokkujaamine õpetaja Bohnjeniga oli ta teinud julgeteks ja usklikeks. Sellega mõis ta kõigest rääkida, kõigest mõttis ta oja. Mii pidi nüüd nende kodus lugu olema. Tõji küll, tema mees oli teijisugune kui Bohnjen. Aga wahest oli ta ise sellejuures süüdi. Wahest oleks ta waremmini jaarel kodunenud kui tema teda oleks aidanud silda ehitada. Müüd tahtis ta seda teha, jah, ta pidi seda tegema; seda olid ta õpetaja Bohnjen ja ta ema ütelnud. Need head inimesed! Nende käes seisid weel praegugi tema õnn ja nad juhtisid seda nagu oma õnne.

Mida lähemale ta mehele jõudis, seda kiiremaks muutis ta käit. See paiste seisid ta näol, kui mehe ees seisid ja talle rõõmsasti ütles:

„Ah Karl, Karl! Kuidas ma koju igatsejin, ei tea enam ijege, kuidas! Ja nüüd olen rõõmus, et jälle siin olen!“

Eichstädt ei kuulnud rõõmu ta sõnadest, ei näinud hiilgust ta filmis. Minult lühike filmapill oli, nagu tõuseks temast wana, jõe tunne, mis neid enne ühendanud; aga siis oli ta

jälle külm ja mõõdetud ja teretas Inget, nagu ei oleks see ära olnudki.

Müüd langes Inges kõik kofku. Aga ta pani jellele wäsiu. Ta ei tahtnud seda kõike lasta kaduda. See pidi jääma, kaswama ja ikka tugevamaks jaama. Ja nii sundis ta enesele jälle naeratuje huulte, kui ta mehe kae alt kiini mõttis ja tema seltsis üle aaja kodu poole hakkas minema.

22.

Mootorpaat jõudis kaldale ja Jaan Behrend liikkas silla laewalaele.

Paadis oli üksainus mõõras — naisterahwas. Ta ei pannud Jaani aitajat lätt tähelegi, waid sammus julgesti ja ilma abita maale.

Siis pööris ta ja hüüdis laewamehele weel:

„Mii siis tulete kolme päewa pärast tagasi, kui ma Teile teist teadet ei saada“.

Neiu hääl kõlas heledasti ja auhartust nõudwalt. Ta terwas olekus oli midagi käsawat, ja sellepärast nihutas laewamees oma miitji piirut ette poole ja jälle tagasi ning urises hammustawalt:

„Muidugi, kui tuul lubab“.

Neiu ei olnud ta wastust oodanudki, waid läks, kerge käjkohwer kae otjas, ruttu üle aaja mägede poole.

„Seda olen ford juba näinud“, tähendas Dirksen ja waatas sirgele neiuale järele. „Tema ei wiibi Hoogeroogel eistmest korda“.

„Seda on näha. Tunneb juba teed“, wastas Jaan. „Wististi mõni maalija“.

„Zumalukene, siis istub ta minu kaelas“, naeris Dirksen. „Darmis koju rutata“.

Kiiresti ruttas ta mõõrale järele. Oli näha, et neiu ford juba saarel oli käinud ja teed tundis. Kuid ometi jäi ta äkki seisma ja ei saanud edasi. Ta mõttis kleidijaba pihku ja walmistas ojast üle kargama, kui Behrend ja Dirksen ruttu lähenesid ja teda hoiatasid, sest et oja teinepoolne kallas pehme oli.

Neiu naeris ja jäi mehi ootama.

„Alhaa, see olla mõimata?“

„Ei, ei, preili, seda ärge tehke. See ei ole Teile, waid ainult meile. Mullu wiibis ka üks peen daam siin, ja kuidas läks? Pidin ta wälja kiskuma ja tal olid kirjud reied kui sebral. Ei, see on ainult meile. Seda ütlen mina, Jaan Behrend, ja tunnen asja, sest ma juhin siin juba kawa aastaid mõõraid“.

„Möh, siis õpin ma seda, sest ma jään siia kauemaks ajaks“.

„Mii, ja tahate maalida. Seda ma arwajin, kõik daamid, kes siia tulewad, maalivad. Minu maja on ka alati maalitud“.

Neiu küsis, kust ta forteri saaks, ja läks siis Dirkseni seltsis mäele.

„Mõiklen terweks sumeks siia jääda ja ei taha sellepärast Teie juures elada, sest seal tülitatakse mind alati. Sellepärast soowiksin wäikest maja üürida. Mulle weldi, et läänepool tühi maja olla — efs?“

„Jah, preili, see seisab Ipkeni mäel. Selle mõite saada“.

„Möh, siis lähen weel täna sinna waatama“.

Ja nad astusid Dirkseni majja.

Mullu sumel käisin siin mitu korda, kuid wiibisin ainult mõned tunnid. Kuid saar meeldis mulle. Mii siis, üks maja on tühi. Kui kaugeel see on? Poole tunni tee? Hea küll. Ja kelle käest mõin ma selle üürida?“

Dirksen andis seletust ja lubas kawa minna. Neiu aga soowis üksi minna. Kuid kust mõiwat ta ühe naise saada, kes maja koristaks ja süüa teeks?

„See on kena, preili. Täna tuli õpetajaproua jälle koju ja wana Binne, kes õpetajamajas aitas, mõib Teile tulla; tema teeb seda heameelega“.

Neiu jäi kuulama.

„Kas õpetaja ja ta proua on noored?“

„Alles aasta abiellus“.

„Alles aasta? Ja kust nad on?“

„Õpetaja on Saksamaalt“.

„See on tore! Kas Teie siis sealt ei ole?“

„Muidugi. Aga ta on mannermaa mees ja mägestikust pärit“.

„Ja ta proua?“

„On saarelt“.

„Ah nii!“

Need kaks huiwitasid neiu tüüdi juba hästi wähem. Aga kui ta hiljem üle aaja sammus, wiibisid ta mõtted ometi nende juures ja ta otustas neid tundma õppida. Wahest maksis waewa ära. Mannermaalane, kes wabatahtlikult siia üksindusse tuli, mõis wististi teistest lahku minna. Ja et ta siin naise mõtnud, see rääkis ka tema isearalikkusest.

Eiotsa oli tal weel tegemist iseendaga ja uue koduga. Seda ei olnud raske leida. See seisis üffikult wäiksel mäel, peaaegu just saare läänekaldal. Lai oja piiras terwet mäge ja ta pidi kawa otstima, enne kui lawa leidis, mida purdeks sai tarwitada. Siis seisis ta maja ees.

Ta ei suutnud ilmutamata jätta imestust, kui lohakile jäetud maja nägi. See läks teistest saaremajadest lahku. Terwe wäike mägi oli lumiwalgest wõrest piiratud. Wõre seisis muljawallil. Wall oli nii kõrge, et majast muud ei näinud, kui sammeldanud olakatusi.

Uudishimulikult ronis ta wallile ja oli jälle üllatunud.

Maja ees seis is väike aed, metsroosipuid täis. Kõhel pool sillutatud teed, mis ukse ette viis, seis is kõrgetimuga roosid ja roheline ukse ümber palmusid kahe juure roosipõõja otshad.

Nüüd oli tal kindel nõu jeda maja üürida.

See oli nagu Okasroosikese lojs.

Ta meel oli täis pühalikku tunnet, kui ta käe meesing uksele pani ja ukse avas.

Suur, kirjude kahvlitüvidega ehitud koda seis is ta ees, kummagil pool roheline uks.

Uudishimu ajas teda toast tuppa, ja ühes temaga jammus hõiskav rõõm kõige üle, mis nägi. Küll olid toad ainult väikesed, aga neis seis is haruldane helevus ja imetaolik ühtlus. Üks unustatud tool seis is ühe akna all. Ta istus jellele ja lastis silmad sealt lahtiste uste kaudu lehvida kõigisje tubadesje. Ja siis waitus! See juur, s igaw waitus, milles ije oma were kohjemist wõis kuulda!

Ja ta pidas aru, kuidas mööblid paigutada. Teisele poole äteljee ja siin tahtis ta waheajal istuda ning unistada. Siin pidi ta klamer seis ma. Aga walgel pöwandal pidid olema waitad ja ainal lehttaimed. Villesid mitte, — neid ta siin jees ei tahtnud, jest terve jaar ije oli ainus juur lilleaed. Ja seinawoodi eest tahtis ta sinised ukshed ära tõsta ja sinna ajetada peened, tumedad siideesriided!

Rasked jammud, mis wäljast kajasid, ehmatajid ta üles unistusest, ja waewalt oli ta üles tõusnud, kui juba keegi mees kotta astus ja teda awatud ukse kaudu silmitjes. See oli maja peremees, kellele Peeter Dirksen teate jaatnud ja kes siis ta koha oli rutanud.

Nad leppijid peagi kokku, ja kui wõõwas neu pikkamisi Peeter Dirkseni talu poole jammus, laulis ja naeris ta siidames hele rõõm jelle üle, et ta terve pika õndja juwe wõis jelle Okasroosikese lossi omanik olla.

Broua Dirksen wõttis ta ukse ees wastu ja ütles talle, tema olla wana Binneega juba rääkinud ja see olla nõus teda teenima.

„See rõõmstab mind! Nüüd telefoneerin koha Amrumi, et mu asjad sealt siia jaadetaks. Wahest toob Teie mees nad mulle siia. Mööblid lasen enesjele otsebeed kodusst jaata“.

Weel samal õhtul wiis postpaat mannermaale kirja, mis kapten Rosenlundile Hamburis määratud ja milles Dagmar Rosenbund oma isa palus talle wiibimata järele jaata asjad, mis ta üles tähendanud; tema tahtwat terweks juweks Hoogeroogele jääda.

Dagmar Rosenlund oli rikka laewakapten Rosenlundi ainus tütar. Rosenlund oli elu aeg meremees olnud ja nüüd Hamburisse wana põlwe pidama jäänud. Dagmar oli teda paljudel sõitudel jaatnud ja igal pool käies inimeks jirgunud, kes ostas ije oma teed käära, ilma

teistelt küsimata. Ta oli wiimastel aastatel mitmes kunstiakadeemias käinud ja tahtis nüüd Hoogerooge üksinduses maalida.

Kuni mööblid tulid, mööduks wähemalt nädal. Esialgul oli ta kawatjenud jelle aja Amrumil mööda jaata, nüüd aga oli ta jellest loobunud ja käis iga päew oma maija ja rõõmistas tulewa õnne üle.

Wiimaks tuli isalt teatus, et üks Hujumi sõitew paat talle kõik kaaja toob, ja nüüd seis is ta iga päew Peeter Dirkseni pikfilmaga pööningulaugil ja wahtis lõuna poolt tulewaid laewu.

Ja siis jõudis paat kohale.

Dagmar Rosenlund hakkas wana Binne abil, kes ihest inestusest teije jattus, wana maja elatawaks tegema. Inestusega rääkis Binne jellest naabritele. Ja naabrid tulid jeda ka inestama, kuid ei näinud neist muud, kui kuusid ainult ta klamerimängu.

Ta oli ka järele kuulanud, mis ajal jumalateenistust peetaksje. See jõnum läks kulu tulena laiali, ja õpetaja Eichstädti inestus oli juur, kui ta kirik äkki inimest täis oli. Palwetundest aga ei olnud esialgul midagi tunda, jest kõikide silmad wahtijid uksele, mil Dagmar tuleks.

Aga Dagmar ei tulnud.

Kõigilt mägedelt kokkuwalguwate meeste ja naiste pilt oli teda nii waga kiltkestanud, et ta jammugi edasi minna ei jaksanud. Ta istus ojakaldal seiswale paadile ja waatas seal ringi, kuni wiimane inimene kiriku-ukse taha kadus.

Siis tõusis ta ja läks pikkamisi kirikumäele, kõndis seal haudade wahel, luges hauakirju, kuulas silmapilgu koguduje laulu ja läks siis jälle koju. Ta ei tahtnud õpetajaga kirikus tuttawaks jaada. See ei huwitatud teda üldje, ainult kui inimest tahtis ta teda korra tunda.

Aga nad jaid waremini kokku, kui neu arwanud.

Ühel lähemal päewal, kui tormipilwed taewas seis is ja oma warje üle jaare nihutasid, seis is neu oma aias ja wahtis jaare mägedele. Kiriku punane katus meelitas teda. Ta wõttis oma maalimisraami üles ja hakkas tööle. Selle juures ei pannud ta tähelegi, et üks must pilw üles kerkis, kuni äkki kange kewa dewiwm maha rabises. Nuttu läks ta kiriku-ukse juure warju otsuma. Kuid seal warju ei olnud ja ta pidi jeda õpetajamajast paluma.

Õpetaja Eichstädt tuli talle kotta wastu, jest ta oli heit juba pool tundi aknast silmitjenud.

„Wabandage, et Teie nii maija kufun. Aga Te peate mulle juba warju ardma, jest ma olen nagu tormist aetud laewadimetu“.

„Olge nii lahke, astuge sisse. Olen Teid juba oodanud“.

„Mind oodanud?“ küsis neiu imestades.

„Ja jah“, naeris Eichstädt, „nägin nimelt wihma tulekut ja teadsin, et see Teid tuppa peletab. Olge nii lahke, astuge sisse“.

Junge kuulis jutuwajamist ja tuli. Efti tahtis ta koha tagasi minna, kuna ta wõrasta ühelt nendest wõrasteft armast, kes juwel saarekirikut vaatamas käimad; aga kui ta tulijast ära tundis daami, kes Jpteni mäel elas, siis jäi ta ja palus neiu ta omast poolt tuppa.

„Aga ainult nii kauaks, kui wihm üle läheb. Ei taha Teid tülitada“.

„Kuidas mõiksite meid tülitada?! Teie elate ju saarel ja kuulute siis poolseldi meie hulka“.

„Arwate?“

„Jah, kes meie saare eluajameks walib, jeda näeme heameelega, wõrreldes nendega, kes siia uudishimu pärast tulewad; sest kes siia jääb, sel peab meie waifne maa juba armast olema“.

„Minu abikaaja on saarelt pärit, preili —“

„Rosenlund, Dagmar Rosenlund“.

Eichstädt oli jeda niisugusel toonil ütelnud, nagu oleks ta oma abikaaja wabandada tahtnud.

Dagmari kõrw oli jeda wälja kuulnud ja ta jattas:

„Ja on jelle peale uhke. Muidugi! Mina oleksin jeda ka. Sest waadake, Teie abikaajal on ju wähemalt kodumaa. Kel see on? Minul mitte. Minu kodumaa on Juurlinn. Aga ja armast Jumal, Juurlinn! Ja kodu!“

Nad peisid weel ikka kajas ja jälle palus Eichstädt wõrasta tuppa, üteldes: „Meil on hea meel, kui keegi meid meie ühfinduses tuleb waatama“.

„On siis weel midagi ilusamat Teie ühfinduseft? Mul on nii ittemata hea meel Teie saare waifuseft ja ma olen ühfindu eluga wäga rahul“.

„Wähemalt usute jeda“.

„Ja, preili Rosenlund“, ütles Junge, „mõned kuud kannatate jelle wälja ja siis ka ainult jellepärast, et Teil wõimalik on iga päew residida“.

„Seda wõite ju Teie ka“.

„Jumal hoidku!“ hüüdis Junge. „Minult jeda mitte!“

Opetaja Eichstädt ei wastanud koha. Alles siis, kui nad ju ümmarguse laua ümber istusid, ojabas ta jeda jälle.

„Jälle ära minna? Mannermaale tagasi? See oleks minu poolt jama hea kui allaandmine!“

Preili Rosenlund waatab arusaamatult ühelt teisele.

„Jah, allaandmine! See oleks mu terwe ülesande lõpetamine, loobumine minu sifemiseft seisukohawõtmiseft Jumala ja ristiusu wastu“.

„Teie ülesande lõpetamine? Sellest ei jaa ma aru“.

Junge nägi, et ta mees ägedaks sai, ja tahtis juttu mujale juhtida, aga kumbki ei loobunud sellest.

„Mis on siis Teie ülesanne?“

„Jmelik küsimine õpetajalt“.

„Kole nii. Teie ülesanne on ju iga pool jama, ja just jellepärast, et oma ülesannet nii toonitate, millegi isearalikeft teete, joowiksin jeda tundma õppida“.

Kartlikult silmitjes Junge oma meest. Müüd hakkas ta jälle sellest rääkima, mis talle ta elu raskes tegi ja temagi elule warju heitis.

Opetaja ei näinud pahwet ka filmis, waid wõttis mõtlewa seisukoha ja ütles:

„Kõige pealt pean Teile ütleva, et ma ije oma joowil, wabatählikult, siia tulin“.

„Seda ma juba kuulsin“.

„Jgaüks jeda ei tee, ja kes jeda teeb, ei tee jeda tergesti. Tal peawad olema raskestikaaluwad põhjusted“.

„Muidugi, ja mina pean Teie põhjustest juurt lugu, ilma et neid tunneksin“.

„Mind ajas siia ülesanne, kõrge ülesanne, mille täidewiimiseks ma jelle koha õigeks arwasin. Tahtsin Jumala riigi luua maa peale“.

„Jumala riigi? Maa peale? Siia?“

Neiu ütles jeda üsna pikkamisi, hääles imestus, ja ta targad silwad waatastid seejuures juureft ja põnewalt.

Ja siis ütles ta ruttu:

„Ei, ei see on täitsa wõimatu, see ei lähe, need on asjatud ühistused“.

„Anistuseks nimegate Teie jeda, preili Rosenlund? Ei, jelleks ei ole ma oma ülesannet ial pidanud ega pea nüüdki. Otsisin maad, mis ilmaft lahutatud, wäikeft maailma, kuhu ial juured ilmajõed sisse ei kohise“.

„Ega Te jeda ometi õnneks ei nimeta?“

„Nimetan! Minu otstarbeks kõige juuremaks õnneks. Minult jeal mõis Jumala riik jündida. Siin uskusin niisuguse maa olemat leidnud. Siin, kuhu ilmakära ei tungi, siin, kus inimjed enam kui kuskil mujal ije oma ette elawad, ije oma hinge wõiwad kuulata, siin tahtsin ma neid Jumalale lähendada“.

„Siis on kõige pealt waja õiget Jumalat teada“.

Arwast kargas Eichstädt üles.

„On olemas ainult üks Jumal!“

„Teie arusaamise järele — jah. Aga mina arwan, et saarewahwa Jumal teistjugu on

kui Teie Jumal, ja sellegipärast on ta Jumal ja jääb Jumalaks."

"Ei, jeda ma ei mõõnda. Siis toofjin ju ise taljud oma laema ette, taljud, mille vastu kõik puruks põrkaks."

"Ja tagajärg?"

"On tulemata jäänud", tähendas Eichstädt istus jälle toolile. - "Tänini. Aga ta tuleb veel! Tuleb wististi ja kindlasti!"

"Maailma jõgedega? Sest nagu ma kuulen, kindlustatakse saared ja ühendatakse manneeriga kui ka üksteisega."

"Jumal paraku, nii see on".

"Mina arwan jeda kõige suuremaks õnneks, sest ma usun, siis leiate oma plaanidele parema pinna kui nüüd, kus tänane päew ei tea, mis homne toob. Nüüd mõib meri kõik ära neelada, mis waewaga saadud".

Junge oli käed jälle pannud ja filmitjes juuril filmil Dagmar Rosenlundi. See julges õpetajale vastu waielda. Mis tema ise ial ei olnud julenud, jeda tegi see neiu juba esimesel tunnil!

Õpetaja Eichstädt waidles vastu, tema tahtis alati andja olla, siin aga pidi ta oma sõnu walima, et mitte alla jääda.

Dagmar Rosenlund naeris, tõstis käed ülles ja ütles:

"Õpetage, herra õpetaja, lõpetage! Panite isegi wihma seisma. Pean jälle tööle minema. Aga Teie kaitsekõne pole Teile veel kingitud. Kuulen jeda mõni teine lord".

Aga ta ei hakanud enam maalima. Kõik oli märg ja ta hammers koju.

Eichstädt aga seisis aina juures ja waatas talle järele, kuidas ta nii kergesti üle aasa jooksis.

Junge seisis mehe taga.

"Karl", ütles ta taja.

Aga see kohkus, pööris ümber ja küsis: "Mis on?"

"Karl, ära naera mind wälja ja ära ole ka pahane, kui lollust räägin. Olen ju lihtne saareneiu ja ei tea wäljelt maailmast midagi."

"Ja oled nüüd ennast preili Rosenlundiga wõrrelnud?"

"Ei", ütles Junge naeratades, "mina ja preili Rosenlund? Ei, ei. Aga kui rääkisite, kartsin, et ägedaks saate. Sa ei tunnegi ju teda veel, Karl. Mispärast pead ja temale siis kõik sõidame pealt kohe wälja puistama?"

Eichstädti kulmud läksid kippa ja ta ütles karedamalt kui muidu:

"Kas sa siis aru ei saa, et mul tarwidus on selle üle haritud ja targa inimesega rääkida? Sinuga üksi ma jeda ei mõi ja teisi mul siin saarel ka ei ole."

Kui wäga ta Junget sellega tabas, jeda ta ei

märganud, waid hakkas ägedasti edasi-tagasi jalutama ja abikaajale õpetajatoonil seletama, mida ta Dagmar Rosenlundile oli ütelda tahtnud. Tema ei mõiwat enam tagasi minna, sest sellega tunnistaks ta enda efsijaks ja annaks teistele õiguse.

Junge et laujanud sõnagi, waid filmitjes teda waikest.

Äkki wakis õpetaja ja waatas abikaajale.

"Junge, miks ja mind nii imelikult wahid?"

Walus naeratus warijes Junge huuktel. Ta noogutas pead, laskis käsiwarred langeda ja ütles tajafesi:

"Deen ma jeda? Jje ma jeda ei tea."

"Junge, wiibiwad ju mõtted jälle wäljas, jurnu juures?"

Junge filmad läksid juureks, kui ta wastas:

"Surnu juures? Jah, Karl, ma usun küll."

"Aga ja tahtsid ju tugew olla, Junge."

"Nii, tahtsin ma jeda? Jah, jul on õigus. Tahhan tugew olla, see on meie mõlemale kõige parem."

Ta läks kõõki, ja seal pidi ta enda afnalauale toetama.

Ta filmad olid äkki näinud kaugeid udupilti, ja meifik hirm tabas teda, kui mõtles, et see tõsijuseks mõiks saada.

Mehe toast kajas muusika. Õpetaja Eichstädt istus harmooniumi ees ja mängis. Mahe dalt kajasid toonid ja täitsid kerne maja waike jete helidega.

Pikkamisi wajus Junge madalale toolile ja kattis näo põllega. Aga kui toonid kustujid, tõusis ta äkki ülles. Et midagi ei märgataks. Tugew tahtis ta olla, tugew ja waike. —

Samal ajal jammus Dagmar Rosenlund alla merefaldale konnatarpe otsima, mida ta aiapenaarde wahle tahtis puistata. Seda oli ta Gröbel ühes wäikeses kalamehemajas näinud ja see oli talle meeldinud.

Kui ta korjamisest ära wakis, istus ta ühe tormist kaldalewisatud wähiastile ja wahtis merele. Tawane kohijemine ja helijemine uinutas ta unenägudesse; ta waimufilmade ette ismuksid sõnad ja teod, mis talle tänane päew toonud ja ta mõtted jäid peatuma inimestele, jeda ta õpetajamajas tundma õppinud. Kuid pilt ei olnud täielik ja sellegipärast otjustas ta warsti jälle sinna minna. Kui ta ka oli kiidelnud, et ükfindust armastab, omale pidi ta ometi tunnistama, et tal heameel oli selle üle, et õpetajamajas igal ajal mõis warjupaiga leida.

Widewik tõusis mereest, kahmas pehmeil kätel itka kõrgemale ja tõmbas oma musta rätiku mere ning ranna wahel pingule. Kõige wahematti häält polnud kuulda ligidal ega kaugei. Saarerahwas oli koju läinud. Ei häält ei tooni. Ei muud, kui sügaw, sügaw waike. Pü-

halikus meeleolus omandas Dagmar selle haruldase pildi, ja haruldane waikus ajus ta rinnas, nagu ta seda veel iial polenud tunnud.

Üksikelt, ta ei teadnud isegi, kuidas see tuli, wiibisid ta mõtted jälle Hamburis, ja ta pidi naeratama, kui mõttes juurkinnama walju lära peale. Kui teda siin keegi näeks! Pimedas ja üksinduses nagu plika üle kohjematel laintel waadates, süda, muidu nii jõe, nüüd täis õudsaid õhtuunistusi! Jah, kui teda keegi siin näeks! Aga Jumalale tänu, keegi ei wõinud teda siin näha, sest peale aja ei teadnud ju keegi, kus ta wiibis.

Kui pehme oli õhtu! Paistis, nagu oleks wihm äkki juure toonud. Ja kui pühalikult pimedus tuli. Ilm oli üsna pimedaks läinud, seda selgemini sirasid majakatuseid saartelt.

Nüüd läks Dagmar Rosenlund koju.

Aga oma maja ees jäi ta weel kord seisma ja waatas jaarele. Kui rahulikult tuled sirasid. Tähtselt tõstis neiu käe üles ja lehwitas: „Head ööd!“

Eiis läks ta majja.

Wana Binne tuli talle vastu.

„Preili, preili! Teie ei tohi õhtul hilja mere ääres wiibida, see on kardetaw!“

„Dhoo! Muidugi, wõib tulla mõni mererööwel, mõni wana wiking ja minu ära rööwida. Urge laske enmast wälja naerda, Binne. Pahandama peaksin mina, et mind siin wäljas ootate. Teie teate ju, et wõite rahulikult oma toas wiibida, kuni Teid kutsun.“

„Ja jah, tean. Urge pange pahaks, aga ma olin Teie pärast hirmul.“

„Aga nüüd olen õnnelikult jälle siin. Nii siis olge rahulik, pange õhtuööd walmis ja siis tohite mulle pärast oma õudseid lugusid jutustada. Kuulan neid heameelega.“

„Pean ma tule üles wõtma?“

„Ei, teen jeda ise.“

Ta läks tuppa, läks filmapilguks weel ainsa juure ja waatas wälja, ehmatades, kui Binne taldrekuid kõristades tuppa astus.

„Hea küll, Binne! Küll ma wõtan tule üles. Olin jelle unustanud.“

Ta pani lambi põlema, sidus punase riidiwaiba kupli ümber ja röömustas wärwi mõju üle, kuni Binne ta jälle üles ehmatas.

Pärast jõdmist palus ta Binnet lauda ruttu ära kõristada ja asjad kõõgis korda seada. Tema ise tahtis nii kogu mängida ja pärast lugusid kuulda.

Binne silitas kohmetult põlle ja tähendas:

„Ei tea, kas hea on õõjel õudseid lugusid kuulda.“

„Siiski; siis näen neist und ja saan jutud nii kaks korda läbi elada.“

„Ei, ei, ei, preili, ärge nii rääkige!“

Pead raputades wiis Binne asjad kõõki ja hakkas neid pesema, kuna Dagmar toas klaveri ette istus. Aga kogu seisis ta käd waikest klawidil, kuni ta wiimaks üht madalat Schumanni laulu hakkas mängima.

Ta ei märganud, et Binne tuppa oli tulnud ja nüüd usse digidal waikest kuulas, kuni mäng lõppes. Tal olid käd palwelikult koos, sest ta polenud weel iial klaverit näinud ega kuulnud. Kuidas oli see ometi wõimalik, et inimele sõrmed niisugust muusikat wõisid teha? Muidugi, preilil olid ju nii ilusad ja peened sõrmed!

Ta waatas ise oma kõweratele sõrmedele ja naeratas. Ei, need jeks ei kõlwanud, neile oli juba isegi sukakudumine raste.

„Noh, Binne, kas oli ilus?“

„Ah, preili, kuidas on see wõimalik, et jeda oskate? Mõtlen, kui peaksin mina jeda tege- ma!“

„Jah, jeda ma ujun. Aga jelle eest teewad Teie käd jälle muud.“

„Oh ei, preili, need ei juuda enam midagi. Warem oskajid nad ilusat käsitööd, aga nüüd.“

„Weel tänagi oskawad nad palju teha, Binne, palju head ja armast. Loen Teie filmadest, et Teie pehmed emakäed on, mis silitawad on.“

„Seda ütlete niisama, preili.“

„Ei, see on minu arwamine. Ja jeda peate kohe lõendama. Kas olete kõõgis walmis?“

„Jah“, wastas Binne, aralt preilile waadates, et mis nüüd küll tuleb.

„See on ilus. Eiis oleme mõlemad wäsinud, Teie kõõst ja mina wändamisest. Tulge minu juure, Binne, Teie peate mulle weel ühe loo jutustama ja jelle juures palmitsete mu juukhed kõõkts kinni.“

„Ehmatades tõstis Binne käd üles.“

„Ei, ei, preili, jeda mitte, jeda ma ei wõi. Ma käristaksin kõik Teie juukhed katki.“

Naeratades filmittes teda Dagmar:

„Muge aga platsi, Binne, mina pole nii hell ja mu juukhed on kõwad.“

Wanaeit punnis weel vastu, siis tõi ta kammi ja harja, kuna Dagmar kleidi lahti tegi ja õladelt alla lastis libijeda.

„Noh,“ küsis ta, kui Binne ta pikad patjid kões olid ja ta neid ju lahti hakkas tegema, „kuidas on siis lugu looga?“

Eide käsi peatas kammides ja wäga pühali- ku häälega algas ta:

„Nii kaugele kui soolane meri saari ja luit- teid kaitutab, on Ekke Nettekenni, merejumala, riik. Kaugele wäljas elab ta merepõhjas kris- tallpalees ja hoiab tormi oma pihus. Terwe meri on ta oma, aga alati wahib ta näljaseil filmil saartele ja mannermaale ja struub oma juured käd wälja, et kõik maha kiskuda wõi“

ära neelda. Sügijel ja talvel katjub ta seda tihti; ja nii mõnigi küla, kõigea, mis seal ajub, on ta juba rõõvinud. Suvel suurab ta ainult inimesi. Siis käib ta tihti kellamehe näol madaimal maal ja meelitab lapsed wälja, kuna ta konnaarbid kui kulla ja teemandid järema paneb. Kui aga lained tajakessi kaldale kohijewad, siis muudab ta enda wahuks, ujub luidete ja jaarte kaldale ja potab, kuni üks neiu tuleb, merekaldale istub ja merele waatab. Minelt kuivalgel tuleb ta ja laulab siis nii ilusaid laule, et iga neiu ära wõrgutatakse lainete kohale kummardama, kust ta tema siis endale rõõwib“.

Toas walitseb sügaw waikus.

„Ja siis, Binne?“

„Siis? Siis kaomad nad laintesje“.

„Siis kaomad nad laintesje“.

Jälle oli kõik waikne.

Matuse aja pärast ütles Dagmar tajakessi.

„Tead ja weel teisi niisuguseid lugusid, Binne?“

Ta ei märganudki, et eidele sina ütles, ei tunnud ka, et wanad sõrmed kanni enam ei liigutanud, waid paigal wiibisid peksudes juustes, kuna eide silmas pijarad läikisid.

Ja äkki tuli wanalt, wärtsewaist huulte i nagu kiendus:

„Ei, preili, ei! Mu käed wärijewad, mina—mina —“ ja selle juures juudles ta neiu pehmeid tihedaid juukseid.

Dagmar largas pästi.

„Aga Binne, mis on? Binne, armas Binne!“

Eit oli jälle rahulikumaks jäänud ja walitsees ennast. Mis tarwitsees see wõõras teada, et need wanad sõrmed laua, laua aega tagasi ilhe noore neiu pead olid silitanud, neiu pead, kes ta tütar oli ja juba ammu oli laintesje kadunud. Mitte meresse, waid eemal walli taga laias maailmas elulaintesse.

„Urge pange pahaks, preili, teen ju kõik, mis joowite. Aga täna, täna —“

„Oled ja wäsinud, wäike Binne. Mine aga moodisje. Saan wäga hästi üksgi walmis“.

„Pead ööb, preili!“

„Pead ööb, Binne!“

Siis lahkus wanaeit; aga talle ei tulnud und; terwe öö walwas ta ja mõtles tütre peale, kel sama ilusad juuksed ja sama walged käed olnud, aga kes oli lahkunud, et mitte ial enam tagasi tulla.

Aga Dagmargi ei leidnud rahu.

Kaua seisis ta toas ja waatas kord jeda, kord teist, ilana et ise dieti oleks teadnud, mis tegi. Ja kui ta moodis lamais, hulkusid ta mõteted Binne ja Ette Nettekenni wahel, hiilsi-

sid ta uuenägudesje ja ühinesid Binne iseäralise olekuga.

Tihti ehmatas ta üles, ja kui hommikpäike läbi akna paistis, pikutas ta juba ammu lahtijilmil ja ootas päewa. Ta kuulis, kuidas Binne tõusis, ettewaatlikult trepist alla tuli ja kõõgis talitama hakkas.

Kui waikne see wanatene oli! Hea, ustaw hing!

Dagmar pidi waeratama.

Siis aga tuli talle ta oma ema meelde. Minult nõrgalt mäletas ta teda, sest ta oli alles õige wäike olnud, kui ema suri. Wäljas merel jündis see, kaugel Hiina rannal. Sellest oli palju aega möödaks ja jetttaadik olid teda hoidnud tajuatud käed. Aga weel keegi ei olnud ta eest nii emalikult hoolitsenud kui wana Binne. See jookkis juba hommikul wara majas ringi, puhastas ja korraldas, pihkis ja küüris, et kõik korras oleks, kui tema tõusis. Täna tahtis ta teda üllatada.

„Binne!“ hüüdis ta ja märkas koha, kuidas see tõõs peatus. Ta kujutas endale ette ta ehmatanud nägu ja hüüdis weel kord: „Binne!“

Nüüd tuli wanaeit ruttu tuppa.

„Oh Zumal, preili, kas olete juba ilsewal?“

„Jah, Binne, muidugi! Sina oled ju ka ilsewal!“

„See on teine asi; mina olen wana ja Teie olete noor.“

„Noored peatsid weel dieti wara üles tulema. Oleksin wõinud juba ammu üles tulla, sest ma magasin wähe ja olin juba enne päewa ilsewal.“

Ta süttas siideesriided moodi eest kõrwale ja wahtis oma „koopast“ wälja.

„Sellejuures on minu jutt süüdi. Ütleksin Teile koha, et hea ei ole õõsel niisuguseid lugusid kuulata. Aga Teie ei tahtnud ju teistiti.“

„Ei, Binne, ei tahtnud. Aga pole wiiga, ja sina pead mulle weel tihti lugusid jutustama. Sa pead mulle kord iseemest ilhe jutu wõstma!“

„Zumal hoidku, preili! Minust ei ole midagi jutustada.“

„Ei midagi? Oled ja siis alati äkki olnud?“

„Oh ei, elasin oma mehega seitse aastat koos, siis wiis meri ta mult.“

„Kas sul lappi ei ole?“

„Ei, täna mitte enam.“

„Täna mitte enam? Seda ütled ja nii iseäralikult.“

Dagmar oli üles tõusnud ja hakkas ennast riidesje panema. Sellejuures ei waadanud ta eide poole ja ei märganud, et Binne talle selja pööras, et mitte märgata lasta, kuidas ta nägu wärijes.

„Mul oli tütar“, ütles ta wiimaks kogeledes, „ja selle, selle wiis Ette Nettekenni!“

„Kui turl! Uppus ta äva?“

Nüüd ei jaksanud Binne enam peatuda; ta wajus toolile, toetas pea kätele ja nuksus.

„Mii mitte, preili, nii mitte. Kaugel, kõwa walli taga, uppus ta. Mina ei ole ial man-nermaal oliud ja ei tunne seda. Aga ma kuul-
sin, kuidas seal lood on hiljem, kui kõik ja h'ija oli. Muidu oleks mu laps saarele jäänud.“

Dagmar oli oma käewarred eidele teha üm-ber pannud ja katjus teda trööstida.

„Hea küll, preili, hea küll. Jätke juba. Olen ju jälle rahulik. See tuli mulle nii oota-mata, juba eile, kui Teid nägin. Ka minu tüt-
rel olid nii pikad, ilusad juuksed ja walged käsi-warred. Nüüd laske mind tööle minna; see on lõige parem, mis meil waestel inimestel on.“

Ja siis läks ta wäinud sammul wälja.

Dagmar maatas talle kaua järele.

Wägigi peletas ta enesest raskeid mõtteid eemale ja läks wälja. Tähtis merele minna. Wõttis Heinrich Petersonilt wäike terge purje-
paadi ja tüüris wälja.

„Waadake alati tammidele, preili, ja hoidke Amrumi luide pahemat äärt“, hüüdis Peterson talle järele ja rõõmustas nähes, kui ilusasti paat merele libises.

Kui weel tõusma hakkas, tuli Dagmar ta-gasi. Ta tüüris juurde oija, mis kirjumäe alt mööda wookas, ja tuli seal kaldale.

Silmapiilgul pidas ta aru, kas õpetaja-maija minna, või mitte. Siis sammus ta mäe jalal edasi ja jõudis koolimäele, millest ta kodutee üle läks.

Koolimajast mööda minnes kuulis ta har-mooniumihelilist, kuulatas ja otustas kord ka mängijat tundma õppida, nagu teisiigi saare-elanikka.

Kuju jõudes leidis ta Binne rooside wahelt.

„Waadake ometi, preili, kui palju punge! Ei kesta enam kaua, kui kõik pööjad roose täis on.“

Maeratades pani Dagmar kae Binne kae-warrele.

„Jah, wäike Binne. Ja kui kõik roosid õitswad, siis tuleb prints, suudleb Drazroosikest ja päästab ta nii. Ei tea, kas ta küll tuleb?“

Wanaeit maatas üles.

„Kes? Ah nii! Mii arwate? Ahahaa! Jah, prints peab see küll olema, kes minu preili wiib. Aga siis peate mujale minema ja mitte Hoogeroogel istuma; sest siia printsid juba ei ilmu.“

„Wahest merekuninga prints.“

„Sumala eest!“ hüüdis wanaeit tõsiselt, „jeda ei tohi Teie ütelda. Tulge ruttu maija, kõik on walms ja Teie olete merel mististi ifu-
jeks jaanud. Nägin Teid wäljas.“

„Ja kartsid, eks ole?“

„Ei, preili, jelle ilmaga mitte. Ja Teie ostate aeru ja purje tarwitada.“

„Jah, seda ma ostan, Binne. Olen ju meremehe laps.“

Maerdes läksid nad maija.

23.

Dagmar Rosenlund oli saarel warsti tutta-waks jaanud, ja kui ta oma maalikastiga kuja-gil seisis, astus tihti üks wõi teine saawalne ta juurde, silmitjes pilti ja noogutas heaks kiites pead. Slegi Jörn Thadzeni südame oli ta wõitnud, ja sellega ei olnud weel ükski maaler hakkama jaanud. Jörn oli saareweskli omanik ja ta ei olnud weel ühelgi maalril oma weskli maalida lubanud, muidu kui maksu eest. Nüüd aga laskis ta Dagmaril rahulikult töötada, is-tus tihti neiu juures rohus ja ajas juttu, kuni neiu ta maerdes koju saatis.

Peterсени käest oli neiu paadi terweks ju-weks omale üürinud. Ja nüüd purjetas ta hea ilmaga iga päew merel. Kõiki saari õppis ta tundma ja käis isegi mannermaa rannal.

Ohtud wiibis ta enamasti klameri ees. Aga tihti istus ta ka unistades saarekaldal ja silmit-
jes tulesid, wõi läks õpetajamaija Eichstädtiga juttu westma. Ta ei pannud tähelegi, et wiimaks ainult weel Eichstädtiga rääkis, mitte ial aga ta prouaga, kes enamasti tummalt kõrwal istus. Jah, ta ei märganudki, kui Inge üles tõusis ja tajakesti toast lahkus.

Ingel oli raske wõi koguni wõimata nende jutust oja wõtta. Sgiotja oli ta püüdnud tagasi tõrjutud olekust wabaneda, aga ta ei teadnud, mis teha, ja hakkas oma südameheaduses lauale kandma tassse ja toitu, nagu oleks ta jelle abil wõinud nende kestele pääseda. Sellegi pärast tõrdas ta seda, kuni wiimaks ta mees talle mi-dagi kärebasti ütles ja weel pärastli etteheiteid tegi.

Suuril filmil wahitis ta mehele filma, las-kis siis pea longu ja ei laununud sõnagi.

Ainult ükskord ütles ta tajakesti:

„Ah Karl, see on ju kõik, mis sulle wõin anda.“

Arujaamatult silmitjes õpetaja oma abi-kaasat.

„Ah nii“, ütles ta siis, „nii arwad sa?“ Ja siis naturlese aja pärast: „Inge, ära saa libe-daks. Sa pead ju mõistma, et see mulle rõõ-mu teeb, kui ühe waimlikult mulle wastawa inimesega saan mõtteid wahetada ja waielda. Mina armastan seda wõitlust, weel enam, ma ei wõi sest ilma olla, see on mulle tarwilit eluks. Üliõpilasena waidlestime tihti poolled ööd, ja mida enam arwamisest lahkum läksid, seda hlusam oli wõit. Aga siin! Siin! Tuln kui

wõitleja. Mis kaju on wõitlemistest. Wõitlus lõppes ju enne algust. Minu wastajed wiskasid mõõga käest. Mina aga pean wõitlema ja wõin jeda jälle, sestkaardid kui preili Rosenlund siin wiibib. Anna mulle see wabadus. See kestab ju ainult suwikuudel. Siis on kõik jälle mõõda."

"Ja siis tuled jälle minu juurde. Et's ole, jeda tahtsid ja ütelda?"

"Jähand Jumal, nii ei tohi ja jeda mõista. Jälle sinu juurde! Kuibas see kõlab! Nagu ei oleks ma alati sinu juures. Ja sinust oleneb ju ta palju — ja-ah, nii see on."

"Nii see küll wist on, Karl", wastas Juge wäsinult ja toonitult, "aga mis wõin ma parata. Wõin julle ainult anda, mis mul endal on, ja olla, mis ise olen. Ja jeda on ainult wähe. Selle juures ei wõi ma parata. Head ööd, Karl!"

Tasakesi lahkus ta toast.

Eichstädt seisis ja waatas talle järele.

Siis jalutas ta edasi-tagasi, ning istus toolile. Walge juwibõ paistis tupp. Kõik oli wait, ainult meri kohjes wäljas. Aga õpetaja Eichstädt ei tulnud jeda. Ta oli üles tõusnud, akna juurde astunud ja wahtis jaarele. Kui wait see oli! Ainult mäed ja õlgatusega majad paistisid talle sealt filma.

Üsna kaugel lõunas wälgatas jegaselt Helgoland'i majatutuli. Nagu tuline käsi kahmas ta üle taema ja kadus siis jälle. Ja eemal Norderooge kohal loitis üks tuli, mis nagu punane weretilt meres seisis. Kelle tuli see oli? Kelle paat liikus seal soojal suwibõl?

Tuli seisis paigal. Tuult ei olnud. Paat kas seisis paigal wõi lastis ennast woogubel kanda.

Kes see oli?

Õpetaja Eichstädti mõtted kahmasid tulest kinni. Ta pidi jeda filmitjema, ei wõinud teistki. Ja äkki tuli talle mõte, kas wähest Dagmar Rosenlund wäljas ei ole. Ta waatas tema mäe poole. Seal oli kõik pime. Ja nüüd teadis ta korraga, et ta nii mõnigi õhtu oma akna ees oli seisnud ja filmitjenud. Ipfeni mäele ning tarwitamud jelselt sooja, heledat tuld.

Ta märkas, et talle weri pikkamisi otjaesile tõusis ja astus akna eest ruttu tagasi. Ei, ei, ei — ta ei tahtnud sinna wahtida — ei tahtnud!

Ja ometi tõmbas teda mingijugune wõim uuesti. Oli see Dagmar Rosenlundi paat seal wäljas merel?

Alga mis oli temal sellega tegemist? Neiu wõis teha wõi tegemata jätta, mis ise tahtis. Mis oli temal sellega asja? Neiu nautis suwi-

bõd — nautigu! Temal ei olnud selle kohta midagi ütelda.

Ja ometi seisis ta filmapilgu hiljem ukse ees, peatas natuke aega, sammus siis üle suruuaia kirikumüüri äärde ja wahtis ükspilmi lõunapoolle.

Mis ta siis otjis? Kas oli see, mis temas põles ja temalt rahu rõõwis, armastus? Armastus Dagmar Rosenlundi wastu?

Ta ehmatas ise enese ees, kui see mõte äkki ärkas, ja tahtis jeda maha puistata. Ei, ei! See ei wõinud olla. See ei wõinud tulla, see pidi olema maetud sügawasje südamesse. Paar suwikuud wõis ta selle ju wälja kannatada! Paar kuud! Ja siis tuli talu, piff, jurnud jaaretalw. Siis oli jiu kõik jälle nagu hana.

Saarerahwas kuimatas enesele talweks lillesid. Nii tahtis temagi teha. Tahtis hõida oma pöues, sügawas südamess, jurnud lille. —

Oli ju hilja, kui ta koju läks.

Juge oli weel ärkisel, kui ta tupp astus, aga ta tegi, nagu oleks ta maganud. Terwe õb walwas ta ja märkas, et ta meesti ülewal oli. Alga ta ei ütelnud midagi, ta hommikul, kui wäikelt tõõle läks.

24.

Samal ajal seisis Dagmar Rosenlund oma ukse ees rooside keskel. Nad olid kõik puhkenud ja imelõhn täitis terwet mäe ja lehwis wälja jaarele. Kõik noored neiu hündsid üksteisele: Ipfeni mägi õitseb!

Balawasti paistis päike. Ohj wirwendas.

Dagmar Rosenlund filmitjes rooside wilust iht lumivalget kajajat, kes korraga alla merekaldale lastus. Dagmari filmad rändasid edasi ja nägid kaht meest koolimäelt oja äärt mõõda merekaldale minemat. — Kas ei olnud see õpetaja Eichstädt?

"Binne!" hüüdis ta, ja koke ilmus wanake.

"Binne! Kas ei ole see õpetaja, kes sealt läheb?"

"Siis pean piffifilma tooma!"

Ettewaatlikult asetask ta piffifilma aiale, lastis enda küturu ja wahtis sellest läbi.

"Jah, see on õpetaja Eichstädt. Ja tema kaajas on kooliõpetaja Hansen. Need tahawad wististi Norderoogele minna. Hansen on hiljuti Süderoogelt tulles oma paadi Norderoogele jätnud. Tuult ei olnud ja jõuda ta ei tahtnud. Nüüd läheb ta temale wististi järele."

"Jala?"

"Muidugi."

"Egas ometi jala üle ei saa?"

"Saab, mõõna ajal tubli tunniga."

"Siis lähen mina kaasa."

Ruttu wõttis ta laiade äartega kübara ja

tahtis meestele järele rutata, kui Vinne taht uerdes kiini kahmas:

„Alga, preili, jee ei lähe! Mii ei wõi Teie minna. Mis Te armate? Mudameri ei ole reheapõrand. Sinna wajute tihti põlwini jisse ja peate kolmest ojast, kus alati wesi seisab, läbi minema.“

„Mis jellest!“

„Bange vähemalt teine kuub selga, jeda on kergem kottu wõtta.“

„Mipalju pole mul aega. Siis lähewad nad minema, enne kui sinna jõuan.“

„Ei, ta nemad peawad teised jufad ja saapad jalga panema. Toon ruttu kuue. Jmestan, et õpetaja kaasa läheb. Ta ei ole veel iial seal käinud. Tulge ruttu. Ja kuna teised riided panete pistan Teile tihti leiba selgkotti.“

Dagmar leppis uerdes ja walmistas enast ruttu rännakule.

Wana Vinne oli mehed õieti ära tunnud. Need istusid randa jõudes mererohule ja hakkasid saapaid ning jufke maha tõmbama.

„Teie ei tarwitse nii wäga rutata, herra õpetaja; mõõn on alles kahest tunnist saadik ja wäljas on veel palju wett. Käärige pükisjäärred hästi kõrgele. Saapad ja jufad wõite siia jätta; siin ei puutu neid keegi, aga madalmerel teewad need meile tüli. Alga kes tuleb siis sealt weel? Kas jee ei ole preili Rosenlund? Ta näitab meile käega — waadake!“

Õpetaja Sichtädt tõusis plüsti; ta siida põljus wäljusti. Sile õhtu seisid tal weel selgesti meeses ja mõtted, mis ta mõtelnud, ajasid tal were näkku. Alga ta walitses oma üle ja ütles üksluiselt:

„Tõepoolest, preili Rosenlund! Ta tuleb nii ruttu — mis ta õieti tahab?“

„Mis ta tahab? Muidugi kaasa tulla.“

„Jah,“ hüüdis Dagmar, kes jeda kuulnud.

„Käega minna, kui lubate.“

„Muidugi! Tere tulemast! Teie ju muda ja wett ei karda!“

„Whahah!“ naeris neiu wallatult.

„Urge naerge, preili Rosenlund,“ ütles Hansen ja silmitses teda muigades. „Mii mõnigi neiu on jeda juba katsunud, kuid pööris mõnejaja sammu järele tagasi.“

„Ja sellepärast pean jeda minagi tegema. Noh, kannatage!“ Ta ahwardas teda sõrmega. „Olen kohe walmis.“

Ruttu istus ta maha, wõttis kingad ja jufad jalast, pani selgkotti, wõttis kuue põlwini üles ja ütles:

„Du jee küllalt kõrge? Kas läheb nii? Vinne hirmutas mind.“

Ta astus meeste wabele ja siis aloas rännak.

Õjotja oli pind alles kōwa ja liiwane, nii et nad ruttu edasi jõudsid. Siis aga läks pind pehmeks, mudaseks, märjaks. Jalad wajasid jisse. Jkka sügawamini ja sügawamini, tihti kuni põlwini. Minult waewaga jõudsid nad edasi.

„Julgust, preili Rosenlund, warsti tuleb parem pind!“

Neiu naeris ja waatas rõõmsalt filmil oma ümber.

Hansenil oli õigus, warsti muutus asi, kuid rändamine ei olnud sellepärast parem. Suured, lataldased konnakarbi mäed seisid nende ees. Jga jalaaste tegi walu.

Õpetaja Sichtädt oli rongis wiimane. Ta filmad wahitjaid maha, et sündsata jala-astet leida. Alga kui ta üles waatas, siis nägi ta Dagmari sihwakat, uhket kuju oma ees käimat. Kui kergesti ja wedrutawalt ta sammus! Kübar oli tal kuklasje wajanud ja juuksed läikisid tal pükispaistel. Kui ilus ta oli! Ja kuidas ta sellesje ümbrusesje sündis, nagu wõleks ta siin kaswanud.

Wana Hansenil hääle äratas ta mõtetest.

„Haloo! Müüd on meil jälle kōwa liiwapõhi jalgade all!“

Nagu rehealuse põrand seisis nende ees. Mii kaugele kui film nägema ulatas, oli wäljas kaane liiw.

„Tulge! Tulge!“

Warsti olid tulijad ta juures ja peatusid.

„Mii, müüd on meil rassem teosa selja taga, müüd algab mugaw jalutuskäik. Alga waadake kord Hoogerowge poole tagasi!“

Nende filmad jälgisid wanannehe wäljastutatud kätt ja nägid imetolliku pilki.

Merepõhja kohal, millest nad praegu üle jammunud, wirwendas jurwõhk nagu udumeri. Ja nagu hõbepiltwedel puhates tõusid saaremäed sellest üles. Nende taga aga, weel kõrgemale tõustes kui Langenessi kaugeid majad, järastid Wyki walged hotellid ja kaugele merepõhjate walged purjed.

Nende ümber polnud muud kui waitiw merepõhi, millel wäsinud merelinnud puhkasid.

Sõimehe hääle ei ligidal ega kaugele. Ei muud kui kaugele murduwate merelainete lausumine.

(Järgneb.)

Kindmõistatus

nr. 15.

Wangis olewat noormeesi tuli vaatama keegi naisterahwas. Wangiwahit küsis, mis-
suguses suguluses ta wangiga. Naisterahwas wastas: „Tema ema oli minu ema ainukene
tütar.“ Kuidas olid nad sugulased?

Seletused tulewad saata allolewal blanketil 1. detsembrini s. a. „Romaani“ talitusele
(Tallinn, Niguliste tän. 16); digete seletuste saatjate nimed avaldatakse „Romaanis“ nr. 18
a. ositakse nende wabel wälja 3 aastakäiku „Romaani“ 1923.

„Romaani“ talitus, Tallinn
Niguliste tän. 16.

Kindmõistatuse lahendus

nr. 12.

Kelja wihi raskus on: 1, 3, 9 ja 27 naela.
Nende abil on võimalik kaaluda kõik täisnae-
lad 1 naelast kuni 1 puudani.

Sigeid seletusi saatjib:

Tallinnast: Grita Nam, Joh. Abermann,
Karl Mffel, Boris Antonow, Emil Vader, R.
Bauer. „Berni“, August Binsel, Richard Bibi-
kow, A. Blochmann, Harald Brecher, E. Brül-
ler, A. Busch, A. Delmann, Marie Donart,
Aleksander Eller, Jaan Emann, Helmi Fels-
berg, Leontine Findeisen, A. W. Fridolin, El-
mar Grünberg, Rudolf Hani, Aug. Heiswald,
Bernhard Hindrea, Karl Holzmeier, Harald
Ilmes, Johannes Ingel, Aleksander Jõgi,
Martin Jõks, Jaan Kaasik, Jaanus Kait, Wol-
demar Kandelin, A. Karu, Lucie Kasberg,
Friedrich Kasf, Berni Kepp, Heilja Kollist, J.
Kotjar, Johannes Kreef, A. Kinnjekänd, J.
Laas, August Laasmann, M. Laht, Hermann
Leis, B. Leipzig, R. Leilop, Teodor Tell, U.

Lender, Ernst Lind, A. Lühafooder, Erich
Mager, Ernst Martinson, Ottilie Matijen,
Aleksander Michelson, J. Müge, W. Reihaus,
Ewald Remwalz, Alek. Nikolas, Paul Nill,
Elmar Ripmann, Lydia Rebo, J. Ralt, S.
Reetrimägi, Joh. Reet, Otto Rirkop, J. Ropp,
Elga Rusta, Marie Raija, M. Ratas, Martha
Rikko, D. Mikand, J. Ristikivi, S. Rosenberk,
Rudolf Rojs, S. Räämet, Johann Rääbus,
Edgar Saarmann, J. Saltsröm, W. Sand-
bank, A. Sawir, Alfred Siskus, P. Silber,
A. Silberberg, P. Simonlatser, Arnold Sonn,
Anton Supka, Alice Säinas, Jüri Schäfer,
Joh. Steinberg, Rob. Taalder, A. Tamp, pe-
bert Tamberg, R. Tehter, Nikolai Temuff,
Erwin Tender, Julius Thalbach, Otto Tilo,
Samuel Tobel, Elmar Treimann, Eduard
Tõnison, Ferdinand Ungars, Ralf Uuefoa,
Oskar Nusmann, Frits Wiesel, Karl Wiiksten,
A. Wiltmann, S. Woolmann, Siegfried Woor-
mees, Herta Wälja, A. Wälja.

„Romaani“ talitusele — Tallinn, Niguliste tän. 16.

Kindmõistatuse nr. 15 lahendus on järgmine:

Lahendaja nimi ja täielik aadress:

Tartust: A. Brauvert, Karl Elken, A. Erich, Bernhard Galler, Heinrich Holtz, Paul Jänes, Johannes Jõul, al-leitn. N. Kangro, Heinrich Kasper, Karl Piitt, V. Saar, Rudolf Laurits, W. Lind, Julius Lind, August Loup, Olga Lutsjar, Leo Martin, Arnold Martinson, J. Marran, Johan Miiür, Anton Mühlberg, N. Müller, K. Pahl, E. Rinding, Robert Polosna, Hedwig Ruijat, Aleksander Ruus, An-ion Soni, Lygia Lulff, J. Unt.

Walgast: A. Uben, A. Jürjenson, Johan Saar, Kristjan Luts, S. Lõhmus, Raudlane, Lipnit Randmann, Nikolai Strom, Edgar Tinte.

Wõrust: Johannes Eide, Albert Jagumann, E. Kerstenbeck, Aleksander Koppel, O. Mets, Arn. Nirk, Werner Püts, de R'on, N. Riips, A. Pallits.

Petserist: Heino Freijit, Fr. Meenow, Leonhard Tobber. **Wiljandist:** Jaan Gion, Joh. Liidemann, Maigu, A. Sepp, Paul Loff, Parfeni Walgemäe, M. Weinmann. **Värnust:** Victor Adamtau, M. Jld, Emmy Kangur, Joh. Kangur, Anna Kissa, Joh. Kohjus, Joh. Lõhmus, Aleksander Paera, Syyurite ühing „Vüie“, Eduard Soowik, Alide Leetjow, Ottomar Tammann, Harald Uttopart, Johann Udikas, Wladimir Wufs. **Paides:** Ella Sakheim. **Tapalt:** A. Stohlberg. **Kakwcrest:** Johannes Kask, Albert Lootus, Nikolai Eugen-berg, Johannes Pitka, Heinrich Steinhaus, Elmar Timusk. **Marwast:** Joh. Hoffmann, M. Kalmann, N. Eugen-berg, Jakob Maas, Peeter Wahlstein, Robby Mets, Johannes Saarmann, Eduard Wiikmann. **Baltiskist:** Alfred Lepp, Hugo Keemann, Alfred Uus. **Saapsalust:** Ju-lius Ilwes, A. Linnberg, Marie Lojmann, Ernst Neumannskraft, Theodor Sketjhus, Otti-lie Wesjart. **Nõmmelt:** Lipnit Erich Kõiw. **Abjast:** A. Bernhardt. **Adrast:** Rudolf Liitw. **Neawiidust:** Eduard Põlendit. **Matskiwilt:** Anna Rosson. **Merist:** M. Lauri. **Asperest:** M. Bürger. **Siin-Keinast:** Eduard Weel. **Hallistest:** J. Päre. **Kuurust:** J. Ticherno-

witsky. **Jõhwist:** Heino Ruima, Rudolf Lepit, Adolf Torn. **Kuareperest:** J. Ulver. **Kana-pääst:** N. Abel. **Kiltkist:** Johannes Hanson. **Nilingi-Nõmmelt:** Halide Kartau. **Joh. Lens-ment, Jaan Tammi. Kohlast:** Alma Rutoff. **Kõlgast:** Ella Lindemann. **Kobilast:** J. Kruus. **Kuigatkist:** Maz Unt. **Kundast:** Hein-rieh Bauer. **Kõnnust:** J. Wilippus. **Laatse wal-last:** Arnold Jänes. **Laiksaarest:** Emilie Ko-jeufranius. **Lehtest:** Julius Saulepp, Jaan Wõõsmann. **Lelest:** Jakobson. **Meriküllast:** Johannes Schulbach. **Muhust:** W. Kõwamees. **Mägistest:** Peeter Ilwes. **Mõisaküllast:** Pe-ter Dra, Nikolai Päämel. **Pati-Kistiküllast:** Johannes Talts. **Patküllast:** Paul Wärt. **Pärsti wallast:** Johan Gion. **Põlwast:** Pauline Põlako, Alfred Teppo. **Põltjamaast:** Johan-nes Kont, A. Päril. **Püskist:** Adolf Wästrik. **Riisiperest:** Richard Wiroja. **Rõelast:** Alek-sander Rosenber, Hugo Sturm. **Rõngust:** Kristjan Rütt. **Sondast:** Hedwig Willemson. **Soomusrõngide brigaad:** Anton Soowa. **To-riit:** A. Kalbus. **Tõrwast:** Kr. Tuuts. **Türi-Miskult:** A. Loehmann, Albert Lorenz, Karl Lorents, Johannes Mitt, Otto Seppel. **Wana-Wändrast:** Elmar Jürgens. **Wäike-Maarjast:** Felix Haber. **Wõhwast:** Endel Riik, Eskar Simonlatser.

Nende wahel toimepandud loosimisel wõit- sid S. Leofe'je kirjastusäri (Wiljandis) poolt annetatud raamatud:

S. Kramer: XIX aastajada.

N. Karm: Feodalism.

J. Tõnisson: Kodaniku käsitraamat ja 2 ko-gu põllumajanduslist kirjandust, järgmised la-hendajad:

Harald Sloes — Tallinn, Kopli tän. nr. 23, krt. 5.

Ferd. Ungers — Tallinn, Laulupeidu tän. nr. 8, krt. 1.

K. Pahl — Tartu, Lepiku tän. nr. 10, l. 1.

Ab. Torn — Jõhwi, Neaalgiümnaasium.

J. Päre — Halliste, Majandusühjus.

Tutwustage ajakirja

„Romaan“

oma tutawatele? Saatke tutawate aadressid proowinumbrite saatmiseks „Romaani“ talitusele!

Tehke seda hindmõistatuse lahenduse saatmisel!

Ajakiri

„RAUDTEELANE“

(ilmub kaks korda kuus)

olles ainsam Eesti raudteelaste ühine häälekandja, toob enese weergudel muu seas ka kõige uuemaid ning täielikumaid kirjeldusi raudteeasjandusest, teateid igasuguste sise- kui ka väljamaa reisuühenduste, weotariifide muudatuste ning täienduste üle jne.

„Raudteelase“ westeosas algas (2. nr.) ülipõnew romaan

„TOOMAS KARGE“
(jutustus lähemast minewikust).

„Raudteelane“ on müügil igas raudteejaamas (piletikassades, raamatukappides ja jaama kontorites) mille tõttu ta igale reisijale kergelt kättesaadaw ja seepärast on ka ärikuulutustel „Raudteelases“ väga suur tähtsus.

● „Raudteelase“ tellimisi ja kuulutusi ●

wõetakse wastu kõigis raudteejaamades;
Tallinnas: „Raudteelase“ kontoris,
Nürnbergi tä naw nr. 12, krt. 2.

Palutakse mitte ärawahetada ühe teise raudtee nimelise ajakirjaga, millisega „Raudteelase“ mingit ühist pole.

Kui wesi auruks

peab muutuma, siis tuleb teda kuumutada 100 kraadini. Üheksakümnest kraadist on vähe, ka üheksakümnest-üheksast — nimelt sada kraadi on vaja. Wesi peab keema, kui tahetakse auru saada, mis paneks masina tööle ja rongi liikuma. Wesi, mis mitte ei kee, leige wesi, ei tee midagi.

On palju inimesi, kes püüawad oma elu raudteerongi käima panna leige weega, wõi weega, mis „peaaegu“ keeb — ja siis imestawad, miks rong liikuma ei hakka. Nad katsuwad masinahoowa liikuma panna üheksakümne wõi üheksakümne-üheksa kraadiga, ja ei saa aru, miks masin ei liigu.

Kui inimene leige on töös, siis ei wõi lugu teisiti olla kui masina juures, kus wesi katlas leige on. Wõimata on ju uskuda, et sa miski suurt ilmas korda wõid saata, kui sa mitte täie hingega ja kogu jõuga töös ei wiitsi olla.

See olgu „Romaani“ lugejale selgituseks, miks „Romaani“ käsi paremini käib, kui mingi teisel wõistlejal.

Kes tutwuneda tahab kawakindlale alusele rajatud ajakirjaga, nõutagu omale ajakirja „Romaan“ numbrid. Tellige ka tuttawatele maksuta proowinumber.